

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van de heemkundekring Nicolaüs Poppelius
Jaargang 8, nr. 30: december 2003

De Poppelse katholieke meisjesschool in 1880

Op het einde van de 19e eeuw woedde er in ons land een hevige schoolstrijd. Het liberale bewind richtte zich tegen o.m. het godsdienstonderwijs in de scholen. Dat had natuurlijk ook zijn gevolgen voor het gemeentelijk onderwijs in onze zeer christelijke dorpen. Te Poppel leidde dat in 1879 tot de oprichting van een katholieke school. Na een korte periode van "zich behelpen" werd in 1880 een eerste beperkt schoolgebouw opgericht (zie foto). Het kon er komen dankzij de milde tussenkomst van Mgr. Jan Baptist Paaps. In 1890 namen op vraag van pastoor Ploegmans de Zusters van het H.Hart van Berlaar het bestuur van de school over. Dat betekende dat de onderwijzer werd vervangen door zusters. Door de toename van het aantal leerlingen werd de school voortdurend uitgebreid. In 1977 werd, na de fusie van onze drie dorpen tot één gemeente, te Poppel het gemeentelijk onderwijs samengevoegd met de meisjesschool en overgedragen aan het vrij (katholiek) onderwijs. Tot in 2003 was het gebouw van bovenstaande foto het centrale stuk van de kleuterschool. Dit jaar werd het hele gedeelte langsheen de straatkant afgebroken en werd een aanvang gemaakt met de bouw van een nieuwe kleuterschool.

In dit nummer:

1. Het domein van Puyenbroek bij de grens	blz.35
2. De Toren van Poppel	blz.36
3. Uit de verzameling van Marie Ruts (Poppel)	blz.37
4. Grondplan Steenfabrieken van het Noorden	blz.39
5. Een verhaal uit Ravels tijdens W.O.I.	blz.42
6. Aanwinsten in het Museum	blz.43
7. Van Zoethout tot een Gersten met	blz.44
8. De Rijkswacht van Weelde	blz.46
9. Weelde en zijn Militair Vliegveld	blz.49
10. Kroniek van de bode Turnhout-Tilburg	blz.53
11. Petrus Havermans en Adrianus Verbeek	blz.61
12. Planning Activiteiten Heemkundekring 2004	blz.64

HEEMKUNDEKRING NICOLAÛS POPPELIUS

Ravels-Weelde-Poppel

Adres: Torenstraat 12, 2381 Weelde
Bankrekening: 733-3522204-67
Lidmaatschap: inclusief abonnement op "De Drie Goddelijke Deugden": 16 euro

BESTUUR:

Voorzitter:	Laurent Woestenburg,	Beatrijs van Nazarethlaan 2,	2382 Poppel	014/656993
Secretaris:	Ria Verheyen,	Welvaartstraat 14,	2300 Turnhout	014/421839
Penningmeester:	Agnes Luyten,	Berkenlaan 91,	2380 Ravels	014/658346
Leden:	Constant De Kinderen,	Vooreel 61,	2380 Ravels	014/655030
	Jos Nooyens,	Overbroek 15B,	2382 Poppel	014/658636
	Frans Slegers,	Steenweg op Weelde 60,	2382 Poppel	014/655751
	Paul Van Baelen,	Straatakkers 4,	2381 Weelde	014/657315
	Marc Van Gorp,	Grote Baan 97,	2380 Ravels	014/656905
	Frans Van Tigchelt,	Otterstraat 6,	2300 Turnhout	014/426453
	Magda Vloemans,	Turnhoutseweg 2,	2381 Weelde	014/655156
	Marinus Willems,	Weeldestraat 154,	2381 Weelde	014/655728

REDACTIEADRES:

Laurent Woestenburg, Beatrijs van Nazarethlaan 2, 2382 Poppel 014/656993
l.woestenburg@belgacom.net

Voor informatie in verband met de inhoud, vormgeving of verschenen teksten kan u steeds terecht op het redactie-adres. Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kan u dat ook steeds doen bij een van de bestuursleden

VOORRADIGE PUBLICATIES:

Boek "De Drie van het Noorden":	5 euro
De Drie Goddelijke Deugden jaargang 1 t/m 7:	15 euro/jaargang, los nummer 1,75 euro
Verjaardagskalender:	6 euro
Videoband "Leven in Weelde":	18,5 euro

ARCHIEF/MUSEUM:

Raadpleging van het archief kan slechts na afspraak (014-656993) of tijdens de openingsuren van het museum. Het museum is open elke laatste zondag van de maand van 14 tot 17 uur (behalve in december)

WEBSITE:

<http://users.skynet.be/Ravels-Weelde-Poppel>

Het domein Van Puyenbroek

door Josephina Swaan

Naar aanleiding van onze bijdrage over Miel Heykants (zie De Drie Goddelijke Deugden nr.28 van juni 2003) ontvingen wij van Josephina Swaan onderstaande tekst in verband met wat zich in de hete bevrijdingsdagen afspeelde aan de grens op Nieuwkerk.

In het begin van oktober 1944 werd Weelde bevrijd. In die tijd trokken de heer Van Puyenbroek, zijn boswachter en zijn personeelschef dwars door de vuurlinie vanuit Goirle naar Poppel en verder naar Weelde. In Weelde aangekomen vroegen zij bij ons (*) een onderkomen om te slapen. Een schuur met wat stro was volgens hen al goed genoeg. Omdat er bij ons nog wel wat plaats was tussen al die andere vluchtelingen, was hun verlangde slaapplek vlug gevonden.

Een paar weken later kregen we het bezoek van de militaire staf die perfect op de hoogte was van de aanwezigheid van de heer Van Puyenbroek. De militairen van de 'état major' kwamen hem vragen of zij tijdens het bevrijdingsoffensief zijn domein mochten platbranden om snel vooruitgang te kunnen boeken. Bovendien wilden zij graag een gids meekrijgen die het domein kende als zijn broekzak.

Die gids zou met de eerste tank meerijden. Het antwoord van Van Puyenbroek was kort en bondig: "Als er ook maar één mensenleven mee gered kan worden, dan mag alles platgebrand worden." Toen de militairen weg waren, ontstond er een woordenwisseling tussen de heer Van Puyenbroek en zijn boswachter over wie met die eerste tank mee mocht rijden. Uiteindelijk won de boswachter het pleit door te stellen, dat hij het domein beter kende dan de eigenaar zelf. 's Anderendaags kreeg de boswachter een telefoontje met de vraag om een dag later klaar te staan om 7 u. 's morgens. De boswachter stond al vanaf 5 uur in de ochtend te wachten, maar de militairen kwamen niet opdagen. Pas om 10 u. ontving de boswachter van de militaire staf het bericht dat de onderneming niet doorging. De Nederlanders hadden immers het nieuws doorgeseind, dat de Duitsers al aan het terugtrekken waren. Daarna wendden de militairen zich tot het Kempisch Legioen (Jozef Swaan). Jos Hermans van het legioen was de Engelse taal perfect machtig en bood zich onmiddellijk aan om het bericht naar de eerste linie van het front over te brengen, ook al wist hij dat hij daarmee zijn leven op het spel zette. Uiteindelijk werden de domeinen van Nieuwkerk en Van Puyenbroek bevrijd.

(*) Het huis Swaan stond (en staat nog) op de hoek van de Turnhoutseweg en het Moleneinde.

Huis Swaan

De Toren van Poppel

door Leo Op de Beeck

Tijdens de tweede wereldoorlog werd de bevolking ondersteund door de organisatie Winterhulp. Deze gaf het blad "Officiële Uitgave van het Centraal Uitvoerend Comité" uit. In de aflevering nr.5 van mei 1941 op blz. 37 stond een mooie tekst over de Poppelse toren te lezen. De tekst is geschreven door de bekende Kempense schrijver Leo Op de Beeck uit Oud-Turnhout. Hieronder volgt hij. Wij nemen hem over in de spelling van toen. Geniet mee!

Als bij ons de gilde viert, dan stapt Jef Tamboer voorop in den gildestoet en hij roffelt:

En w'eten soep,

En w'eten soep,

En w'eten soep met bollekes!

Rom- rom- rom!

De toren van Poppel is krom!

Hij is krom!

De kromme toren van Poppel

Poppel ligt vlak bij de Hollandsche grens en is het laatste dorp op den weg van Turnhout naar Tilburg. 'n Heel net plaatsje, met lieve huizekes langs en bij den steenweg. Door gansch België en ook in het buitenland is Poppel gekend om zijn "janhagel", 'n soort "speculatie" die ze nergens anders zoo fijn en zoo lekker kunnen bakken. Want:

Rom-rom-rom!

Hij is krom!

Ja, die toren van Poppel is krom of, juister gezegd, de spits staat er scheef op. "Nogal erg uit de richt!" zeggen die van Weelde, maar die doen er een "bel" bij om de burens te plagen. Als ge hem zoo wat van op een afstand bekijkt, ziet ge best dat die toren niet recht is. Zijn kap helt naar voor, wat u doet denken aan een meneer die zijn hoed wat diep op zijn oogen draagt. Werd die toren dan zoo slecht gebouwd? Of heeft de wind hem scheef geblazen? Geen van beide, zegt men. Daar is een heel andere historie aan verbonden.

...Het gebeurde in het jaar 1649. De prinses Amalia van Solms was in 1649, na den dood van haar gemaal prins Frederik-Hendrik van Oranje – Nassau, in het bezit gekomen van de heerlijkheid Turnhout, met al de daarbij hoorende dorpen en gehuchten. Het duurde echter nog een paar jaren vooraleer de koning van Spanje, aan wien Turnhout vroeger toebehoorde, deze heerlijkheid afstond. Dit deed hij eindelijk in 1649.

De menschen van Turnhout en omliggende waren daar allemaal zeer blij om en seffens was iedereen in de weer om de prinses zoo plechtig mogelijk te ontvangen. Op 8 september 1649 deed Amalia van Solms haar feestelijke intrede in de Turnhoutsche Vrijheid. De prinses kwam van Tilburg en ze was vergezeld door een prachtige groep rijkgekleede hofdames en edelen. Het anders zoo stille en rustige Poppel stond dien dag in rep en roer. Van vroeg in den morgen reeds, stonden de menschen daar allemaal langs den steenweg te wachten om de prinses te zien voorbij trekken. En Amalia van Solms kwam door Poppel gereden, te

midden van haar schitterend gevolg. Die simpele, brave mensen van Poppel hadden nooit van hun leven zulke pracht aanschouwd. En zoo groot was hun verbazing, dat ze gewoon vergaten de prinses toe te juichen en er zelfs niet aan dachten haar te groeten. Neen, de boeren van Poppel keken maar met hun oogen en hun mond ver open...en met hun pet op het hoofd. En toen, uit eerlijke schaamte, toen boog de toren en wel zoo diep, dat hij nooit meer terug recht is geraakt. En daarom staat hij nog scheef. Zoo zeggen de mensen...

Die van Poppel beweren echter, dat het allemaal gelogen is, wat de mensen van de omliggende dorpen van hun toren vertellen. Sommigen zeg-

gen zelfs, dat hun toren helemaal niet scheef staat. En voor een vreemde is het geraadzaam, daar in Poppel nooit van te spreken.

Maar onze gildebroers zingen het toch, terwijl Jef Tamboer trommelt:

Rom-rom-rom!

De toren van Poppel is krom!

Hij is krom!

Voor hen die het niet meer hebben meegemaakt: tijdens de tweede wereldoorlog hebben de geallieerden de scheve toren van de kerk geschoten. Na de oorlog is er een nieuwe op de kerk gebouwd. En die staat perfect recht.

Uit de verzameling van Marie Ruts (Poppel)

door Marie Ruts (†)

*Marie Ruts was de echtgenote van Jan Poppe-
liers uit Poppel. Zij woonde met haar groot gezin
in de laatste boerderij links van de weg als je door
de Vond naar de Krommendijk rijdt. Volgens haar
dochter Annie, trouw lid van onze vereniging, heeft
haar moeder een verzameling verhaaltjes
opgeschreven. Wij nemen de teksten zoals zij ze
heeft geschreven op, maar zijn zo vrij er voor de
duidelijkheid hier en daar een kleine wijziging (een
punt plaatsen of een paar zinnen goed van elkaar
scheiden, een woordje toevoegen,...) door te voe-
ren. Ook voor de duidelijkheid hebben wij zelf
boven elk stukje een titel geplaatst.*

De Kapelhoeve

Het was in het jaar 1913 of '14. Ik was in ieder geval nog klein, van 't jaar zeven. En zeven was voor de Eerste Wereldoorlog. Op een zondag mochten mijn broer en ik met tante bosbessen gaan plukken langs 't Schoon Boomke naar Overbroek. 't Was schoon weer en we wandelden door kleine binnenwegen naar de Pannenhoef om dan zo verder langs Den Dijk terug te keren naar huis. Ten einde de dreef, schuin er tegenover en aan de andere kant van de Grote Weg en de tramrails was er nog een andere dreef. "Kom" zei tante, "daar gaan we eens zien naar die kapel". Ze was helemaal in verval, de deur stond open en de schone ramen

Marie Ruts

waren veelal stuk gegooid door de kinderen die daar gingen spelen. De vogels hadden er hun nesten en alles klonk er zo hol. Meer weet ik er niet meer van. Maar, later vertelde grootvader van een zekere man (zijn naam is mij ontgaan) die een grote gunst verkregen had en daarvoor beloofd had een kerk te bouwen. Hij wilde die kerk in het dorp aan het gemeentehuis, op die open plaats die men vroeger De Colonie noemde, maar daar was de pastoor op tegen. Hij wou geen tweede parochie in Poppel. Maar die kerk moest er komen, dat was beloofd.

Later heeft die man dan op zijn eigen land die dreef aangeplant en een grote kapel laten bouwen. Ze was helemaal afgewerkt en in orde, met altaar,

De houten molen

beelden en al, maar men kreeg nooit de toelating om de kapel te laten wijden. Dan is die man gestorven en de kapel kwam er vlug in verval. Later is alles afgebroken en men heeft er op diezelfde plaats de stenen en al gebruikt voor de hoeve en stallen. Daarom heeft die nu de naam 'Kapelhoeve', waar nu Albert Nooyens woont.

Diefstal in de molen

De maalder van de houten windmolen aan den Maalsendijk, was al 'n hele tijd bedroefd. Hij kon er niet aan uit, dat het gewicht van de zakken nooit klopte, hij kwam altijd te kort. Op zekeren dag vertelde hij het aan zijn knecht. Die vond het ook vreemd, maar troostte de maalder en zei: "Ik zal wel eens 'n paar nachten hier blijven waken en, wees er zeker van, de dief zal niet ontkomen." De volgende nacht, klokslag 12 u., ging de deur zachtjes open en kwam er 'n grote kat binnen. Ze droeg een zak en begon uit al de zakken wat graan te

scheppen. De knecht was stom van verbazing. Maar ineens dacht hij: "Hoe kan dat nou? Maar, ik heb beloofd den dief te grijpen." Hij nam een bijl dat hij naast zich had klaarstaan en kapte ermee waar hij raken kon. "Au!" zei de kat, maar 't was precies een vrouwenstem. De volgende dag vertelde de knecht zijn wedervaren aan de moleenaar en terwijl hij door 't raampje keek, zag hij de buurvrouw op het erf met haar linkerarm in groot verband gewikkeld. Dus, zij was die katheks!

De terugweg van Jacobus Vinckx

Jacobus Vinckx was zijn naam, maar men zegde altijd 'Coobke Vinckx uit de Weeldse Hegge'. Hij ging vroeger eens op een winteravond in Overbroek in Poppel (dat is zowat 'n zes kilometer ver) naar familie of vrienden buurten, zoals men dat vroeger deed. Grootvader vertelde het.

Toen hij in de late avond naar huis ging, kwam hij niet ver van de waterloop (de Aa) aan het Schoon Boomke dat midden in het kreupelhout stond. Opeens hoorde hij een fel lawaai dat al maar dichtter kwam, een druk gepraat en geroep, tot een groep volk hem ineens omsingelde. Ze waren precies half zat en stonden met de fles in de hand. Men nodigde hem uit om mee te drinken, maar Coobke zei dat hij geen zin had, want hij moest nog zo ver naar Weelde Hegge terug. Ze zegden: "Ge kunt toch wel eventjes meedoen, 't is nog zo plezant." "Nee", zei Coobke "dan ben ik veel te laat thuis!" Maar men liet niet af en hij moest toch maar eens meedrinken. Toen zei Coobke: "Als het dan toch moet, dan maar in Gods naam." Terwijl hij dit zei, nam hij de beker aan. Plots was alles stil en alleman verdwenen. Hij trok met de beker naar huis, nog niet bekomen van wat hij had meegemaakt. De beker heeft hij lang bewaard, maar later heeft hij hem aan een advocaat uit Turnhout in bewaring gegeven. "Echt waar gebeurd" zei grootvader dan.

Een Poppels 'rijmpje'

Chareltje Van de Pol
zijn paard was op hol.
'En 't sprong'
zei Louis De Jongh.
"Op vier ijzers"
zei Tist Keyzers.

“Met een krawats”
zei Jan Stadts.
Meester Van Thielen
trapte hem op zijn hielen.
Maar de smid
pakte hem met zijn gebit.
“Nu zal hij bedaren”
zei Lies Verhaeren.
Maar Frans Moonen

kon hem toch beter betomen.
In de Tramhalt
Werd hij opgestald.
Jaan Pieten
zou hem schieten.
“Ge zult er niets meer van heuren”
zei Tienne Van Beurden.
En Mil De Bonnaire
maakte van de huid leir

De kapelhoeve

Grondplan van de Steenfabriek van het Noorden

door Laurent Woestenburger

In de afleveringen 13, 14 en 15 (september 1999, december 1999 en maart 2000) hebben Jan Aerts en Rik Van Tigchelt in een uitgebreide bijdrage de geschiedenis en de technische ontwikkeling van en rond de vaart van Dessel-Schoten toegelicht.

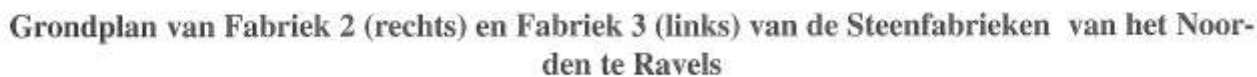
Daarin vormden de cement- en de steenbak-industrieën belangrijke onderdelen. Te Ravels waren de Steenfabrieken van het Noorden in de eerste decennia van de vorige eeuw niet te verwaarlozen producenten van stenen voor de bouw-nijverheid. Ze vonden eigenlijk hun oorsprong in de Société Anonyme Fabrique de Ciment Portland et Briqueterie de Ravels die later opging in de groep C.B.R.. De steenbakkerij werd in 1906 de

‘Briqueterie du Nord’ (Steenbakkerij van het Noorden). Later zijn nog een paar andere bedrij-ven toegetreden tot de groep. De industriële om-wenteling van de vijftiger en vooral zestiger jaren van vorige eeuw betekende voor Ravels alleen maar de teloorgang van bedrijven aan de Vaart. Daaronder ook de steenbakkerijen.

Samen met het verdelingsplan van de rijkswach-tkazerne (gendarmerie) van Weelde maakte de rijks-wacht ons enkele maanden geleden twee grond-plans over van de Steenfabrieken van het Noor-den.

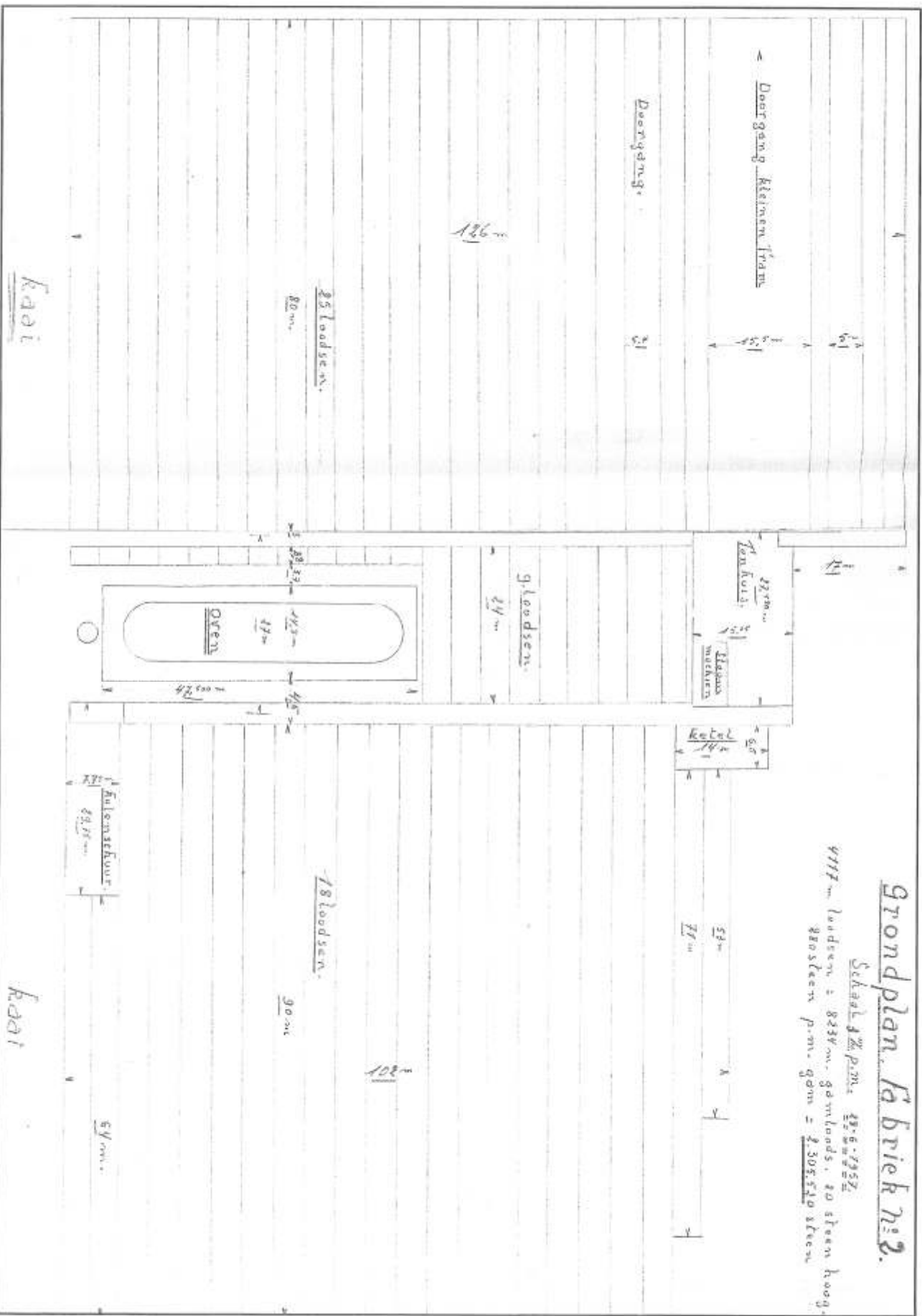
Het plan van de rijkswachtkazerne wordt elders in deze aflevering besproken. De twee plans (van de fabrieken nrs.2 en 3) zijn opgemaakt in juni

Gezien de kwaliteit van de plans goed is, zal de leesbaarheid van de tekst wel voldoende zijn zodat wij niet genoodzaakt zijn er verder commentaar aan te besteden.

Grondplan Fabrick n.2.

Schaal 1:200 p.m. 28.6.1952
 4117 m. lousden = 8334 m. gdmloads. 20 steen hoog.
 880 steen p.m. gdm = 2.505.540 steen

Een verhaal uit Ravels tijdens W.O.I.

Ons heemkundelid Frans Vosters maakte ons het onderstaand verhaaltje over. Het is verschenen in de Oorlogskrant voor Turnhout en Omstreken in september 1918.

Raevels

Het is reeds lang geweten dat alle waren peperduur zijn geworden. Tot hiertoe nochtans heeft men het over 't algemeen nog goed gehad, daar bijna iedereen zijn zwijntje in de kuip trachtte te hebben terwijl men een ander aan 't vellen was, het brood begint wat te ontbreken, doch met den nieuwen oogst nu zal dat wel beteren, is de algemene hoop.

Den 4n of 5n juli waren Vromans (die voor zijn huwelijk woonde te Weelde, Steenenbrug) en zijn schoonbroer J. de Kort in de nabijheid van den elektrischen draad (*) aan 't stroopen en reeds hadden ze een paar hazen onder hun jas verborgen toen ze door een duitsche patroelje, uit 2 man bestaande, werden opgemerkt. Hun naam werd opgenomen en terwijl de eene mof een andere richting inging was de andere verplicht de twee stroopers naar het pasbureau (het huis waar M.

Vlyminckx heeft gewoond) te brengen. De stroopers dachten waarschijnlijk over de brug gezet te worden en daarom waren ze stillekens overeengekomen om den mof aan te vallen. Ze namen zijn geweer af, hadden hem een vinger afgehakt en met de bajonet waren ze reeds bezig hem den hals af te snijden, toen de duitscher er toe gekomen was ongemerkt zijn dolkmes te nemen, dat verborgen zit in de laarzen en zoo nog juist in tijd zijn leven heeft kunnen verdedigen. Beide stroopers werden op hunne beurt tamelijker verwond, en den mof in steek latend, vluchtten ze de grens over waar ze onmiddellijk werden verzorgd. Met zulk geval zijn de bewoners van Raevels niet veel vooruit, integendeel, de duitsche dwingelanden treden strenger op. De ouders De Kort werden door de duitschers langs den anderen kant van den draad ontvoerd; de vader zou in 't gevang zitten.

(*) Tijdens de eerste wereldoorlog heeft het Duits leger een elektrisch geladen draadversperring geplaatst tussen het bezette België en het neutrale Nederland om te voorkomen dat Belgen naar Nederland zouden vluchten. In onze streek stond die versperring op de brug over de vaart te Ravels.

De electrische draad tussen Nederland en België in W.O.I.

Aanwinsten in het Museum

door **Laurent Woestenburg**

Het museum mocht in de afgelopen weken alweer flink wat schenkingen ontvangen. De kring dankt alle schenkers van harte.

Boeken

- J. Vleugels, De Rakkers der Grenzen
- Wim van Bortel, Vergane Glorie
- Poppel, Het Oorlogsboek
- Heemkundekring, Zoals Ze Waren

Uit de serie "Twee Eeuwen Goirle":

- Toine Mol, Openbare Orde en Gezag
- Thijs Kemmeren, Notabelen 1850-1910
- Jef van Gils, Leven in de Textielnijverheid
- Gerrit Kobes, Donkere Jaren
- Jos Paulussen, Leven in de Landbouw
- Wim Krijbolder en Ben Meijs, Gaat heen en Onderwijst
- Jan Hoogendoorn en Norbert de Vries, Gemeentehuizen

Gebedenboeken

- Sint Victor-Turnhout, De Trouwe Vriend, Gebedenboek, s.d.
- Handboek der Christenen, een verzameling van uitgekozen gebeden, Brepols, Turnhout, 1905
- Hemelsch Palmhof, gebedenboek voor roomsch-katholieken, Brepols, Turnhout, 1899 (2 ex..)
- Dom R. Van Hecke, O.S.B., Leven met Kristus, volksmissaal, K.A.J.-uitgave, Brussel, 1956
- Dagmissaal, Brepols, Turnhout, 1957 (in mooi missaaletui)
- Het Hart dat Heerscht, verzameling gebeden en godvruchtige lezingen, IV, De Volks-Missionaris, Wilrijk, 1936
- Jezus de Kindervriend, Brepols, Turnhout, 1947
- E. Poppe, Bij de Kindervriend, geestelijk handboekje voor de kinderen van E.K.,

E.K.Secretariaat, Averbode, 1956

- Dr. B.D., pr., Bidt en Hoopt, Proost, Turnhout, 1922
- Weg des Hemels, gebedenboek, 1905
- Een prachtig kerkboekje in witte band, Brepols, Turnhout, 1899

Videobanden

- Verbroedering te Alphen in 2002, Honderdjarigen Mieke Beyens-Van den Borne en Til Segers-Van Dun, Boer Jan Heykants aan het werk
- Honderdjarige Adriaan Ruts (4 banden)
- Merkwaardige Momenten in Merksplas (1945-1960), Uitg. Heemkundige Kring Merksplas

Documenten

- Plaat: Geschiedenis van het Lijden onzes Heeren Jezus Christus, Uitg. Joh. Schaafs, Kevelaer
- Fotomontage: Politieke Krijgsgevangenen Poppel 1940-1945
- Een map met de originele documenten in verband met de vervoerszaak van de familie Brok-Stadts uit Poppel
- Een indelingsplan van de rijkswachtkazerne van Weelde
- Twee grondplannen van de Steenfabrieken van het Noorden (Ravels)

Voorwerpen

- Drie Eremedailles van August Kuppens
- Een kleurig bewerkte onderlegger in stof
- Een kleurig bewerkte schouwkleed
- Een grote fles van brouwerij De Zwaan
- Een olielampje
- Een handgeknoopt tafelkleed
- Twee sets van 6 messen, waarvan één van Zwabenburg uit Rotterdam
- Een handgenaaid kanten kussentje
- Klein wit portemonneetje voor een eerste communicant

Devotionalia

- Klein kruisbeeldje met ivoren Christus-figuur
- Eivormig paternosterdoosje met paternostertje
- Metalen staande kruisbeeld met versierde achterkant
- Metalen kaarsenhouder
- Vier met kant afgewerkte corpussen

Van Zoethout tot een Gersten met

Goirlese nering uit vroegere jaren door Hub Hermans

Onder deze titel verscheen in het tijdschrift van de heemkundekring van Goirle, ROND DE SCHUTSBOOM, jaargang 23, nr. 1 (september 2003) een eerste artikel over Goirlese winkels, cafés, enz. van weleer. Dit eerste artikel van een ongetwijfeld nog lang wordende reeks opent met enkele zaken die velen van ons ook bekend zijn of waarvan de eigenaars of uitbaters voor ons geen onbekenden waren. Ze staan ofwel op de grens of maar even erover. Daarom vonden wij het interessant om de tekst over die zaken op te nemen in ons tijdschrift. Dat gebeurt overigens met de welwillende toestemming van de redactie en van de auteur, Hub Hermans. Waarvoor onze oprechte dank.

De aflevering begint met een inleidende tekst die wij ook integraal overnemen.

Enkele jaren geleden kreeg ik een boekje ter inzage, uitgegeven door de Heemkundige Kring uit Prinsenbeek met als titel: "Beekse Negotie". Dit boekje bevat foto's en beschrijvingen van plaatse-

lijke winkeltjes uit de periode 1945-1950. Bij elke foto staat het adres vermeld plus een omschrijving van het soort winkel, café of andere nering alsmede de namen van de toenmalige bewoners.

Dit bracht mij op de gedachte om zoiets ook voor Goirle uit te zoeken maar dan over een langere periode, bv. vanaf halfweg de twintiger jaren tot enkele jaren na de oorlog. Niet zozeer om er een boekje van te maken (doch wie weet?) maar om via de Schutsboom te proberen een overzicht samen te stellen van de kleine middenstand uit die tijd.

Binnen enkele dagen kwam ik al tot 140 winkels, cafés ed., overigens met medewerking van enkele heemleden. Momenteel is het aantal opgelopen tot meer dan 200.

De bedoeling is om in de Schutsboom de middenstanders uit die jaren te vermelden, aangevuld met nog bekende gegevens en het verzoek aan de heemleden of zij eventueel deze gegevens kunnen aanvullen c.q. verbeteren. Ook oude foto's en oude advertenties zijn welkom. Uiteindelijk kan het resultaat uitgroeien tot een overzicht van het Goirlese winkelbestand in vroeger jaren.

Hotel De Golf

Café Constant (Stan) Heeren, Turnhoutsebaan (voorheen Poppelseweg)

Stan Heeren (Hilvarenbekaar van afkomst) bouwde zijn café enkele jaren voor de Tweede Wereldoorlog. Het staat maar een paar meter van de Belgische grens af tegenover het voormalig douanekantoor (thans pottenbakkerij) dat in mei 1940 in gebruik genomen werd. Stan was voorheen als kantoorbediende werkzaam geweest bij Van Puijenbroek en bij Hesselmans Expeditiebedrijf te Hilvarenbeek.

Na de oorlogsjaren, toen de economie weer een beetje op gang begon te komen, besloot Stan zich toe te gaan leggen op het invullen van douaneformulieren voor de vrachtauto's die in toenemende mate de grens passeerden met in hoofdzaak grondstoffen voor de textielindustrie. Voor zowel de Belgische als Nederlandse douane maakte hij de in- en uitvoerpapieren klaar. De zaken gingen zo goed dat hij personeel moest aannemen. Het café werd bijzaak en verdween op den duur helemaal. De caféruimte werd tot kantoor omgebouwd. Behalve het vervullen van douaneformaliteiten begon hij ook een eigen expeditiebedrijf. Zijn eerste vrachtauto kocht hij in 1947. Na zijn overlijden in 1983 is het bedrijf nog voortgezet door zijn schoonzoon Frans Hooyen tot het moment dat die er ook mee stopte en de zaak overdroeg aan de fa. Ploeger. Momenteel is in het pand een motorzaak gevestigd.

Herberg "In den Vreede", Turnhoutsebaan (voorheen Poppelseweg)

Deze herberg stond tegenover het oude grenskantoor op 500 meter van de Belgisch-Nederlandse grens. De oorspronkelijke boerderij werd gebouwd rond 1870 door Kees Snels, getrouwd met Marie van Agt. Snels was afkomstig uit Poppel. Van de zeven kinderen van dit echtpaar keerden er vijf terug naar België. Naast landbouwer werd Snels ook winkelier genoemd en hij had een vergunning om bier te tappen in de voorkamer van zijn huis. "In den Vreede" is door oorlogshandelingen in 1944 zwaar beschadigd geraakt en niet meer opgebouwd. De grond werd aangekocht door fabrikant E. van Puijenbroek.

Hotel "De Golf", Nieuwkerk

Dit hotel stond op Nieuwkerkse grond en was met de auto alleen bereikbaar vanaf de toenmalige Poppelseweg (thans Turnhoutsebaan). Naast café "Rust en Lust", (thans "Het Bos"), is nog de laan herkenbaar die van de Poppelseweg naar het hotel liep. "De Golf" werd in 1914 gebouwd door baron De Meester de Betzenbroek en was voor de oorlog een bekend vakantieoord. In de zomermaanden werd de uitspanning druk bezocht door vooral ouders die per fiets met hun kroost daar de middag kwamen doorbrengen. Zelfs de B.B.A.-bus reed bij goed zomerweer op zondagen door naar "De Golf". Ook werd er regelmatig in de

buitenlucht gedanst op de muziek van een ingehuurde "jazz band". Vertier was er genoeg voor zowel jong als oud. Een zg. kettingbrug die in het midden in het water hing, een mini golfbaan, doolhof enz. zorgden ervoor dat niemand zich hoefde te vervelen. Het hotel werd beheerd door de familie Franken. In de laatste weken voor de bevrijding van de Duitse overheersing, in oktober 1944, is op Nieuwkerk hevig gevochten tussen de geallieerden en de Duitse troepen waarbij het hotel zwaar werd beschadigd. De familie Franken was kort tevoren vertrokken naar Tilburg. Na de bevrijding heeft Baron De meester de Betzenbroek het gebouw provisorisch laten herstellen en onderdak verschaft aan de familie Van de Pol- Van Iersel. Dit gezin woonde voorheen in herberg "Rust en Lust", maar was door het oorlogsgeweld gedwongen te vluchten naar Goirle. Hun verblijf in "De Golf" is niet van lange duur geweest. De baron liet de zaak slopen en, naar men zegt, is van de nog bruikbare metselstenen herberg "Rust en Lust" herbouwd.

Herberg "Rust en Lust", Turnhoutsebaan (voorheen Poppelseweg)

De herberg staat thans bekend als "Het Bos". Een gedeelte van de geschiedenis van deze herberg is hiervoor al beschreven bij het artikel over hotel "De Golf". Het café werd gerund door Kee van de Pol-Van Iersel en was vooral in trek bij jagers en oudere Goirlenaren. Op gewone door de weekse dagen werd café gehouden in de keuken. Dan zette Kee de fles op tafel met de borrelglasjes

en ieder zorgde voor zichzelf. Bij het afrekenen gaf men braaf op hoeveel men verteerd had.

Met het klimmen der jaren werd het allemaal wat te veel voor Kee en is zij met de zaak gestopt.

Herberg "De Blokken", Poppelseweg

Dit huis liet J.C. van Puijenbroek bouwen op een perceel grond 'in de Blok' genaamd, dat hij in 1862 kocht van de erven Willemse. Bewoner was Jacobus Paulissen. Het pand werd berucht als herberg en was in de jaren 1870-1877 in trek bij smokkelaars.

Een latere eigenaar was Jan Adriaansen-Willemse. De woning aan de Poppelseweg die op de voorgevel nog de naam "De Blokskens" draagt, staat ongeveer tegenover de plek waar de herberg oorspronkelijk stond. Aan de kant van de herberg heette het "den Blok" en aan de andere kant "de Blokskens".

Café "Buitenlust"

In 1855 verkocht de gemeente 20 roeden heide aan de Poppelseweg aan Ridder van Rappard. Op dit perceel werd een tolhuis gebouwd dat als zodanig dienst deed tot 1876. Vandaar de naam "Den Brier" (barrière). Het kan pas café geworden zijn nadat de tol was opgeheven, want in het reglement van de tolhuizen stond dat er geen café gehouden mocht worden. Tegenwoordig is het een gewoon burgerhuis en woont er de familie De Bresser.

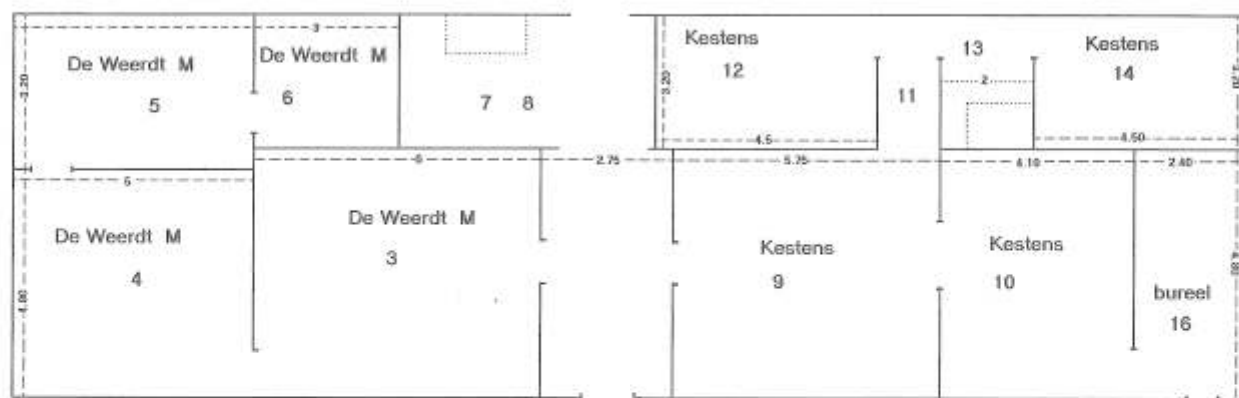
De Rijkswacht van Weelde

door Laurent Woestenburger

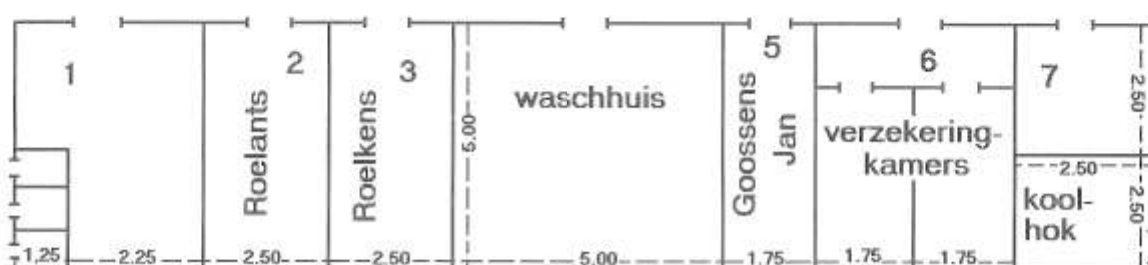
Tot na de tweede wereldoorlog had Weelde een eigen rijkswachtkazerne binnen zijn territorium. Enkele rijkswachters woonden in de kazerne, andere betrokken huizen op diverse plaatsen in het dorp. De kazerne stond tegenover 'Het Singeltje', waar later de bejaardenwoningen zijn gebouwd. De kazerne kwam er, omdat de gemeente erg graag in het dorp over voorzieningen wilde

beschikken die de rust en de vrede konden garanderen. Een gendarmerie was daarvoor de aangewezen oplossing, vond de gemeenteraad. Ze werd gebouwd op de plaats waar eerder de pastorie had gestaan. Voor meer informatie verwijzen we graag naar het door onze kring uitgegeven boek **WEELE TOEN EN NU**, blz. 352 – 355.

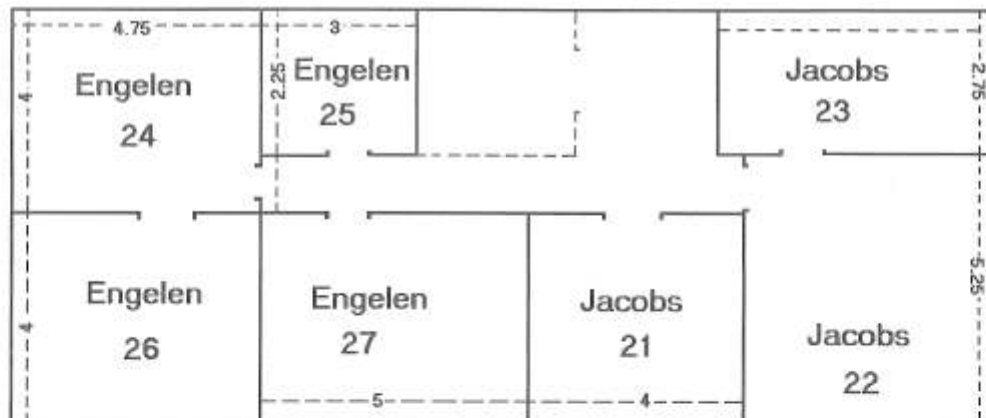
Rez-de-chaussée-hauteur

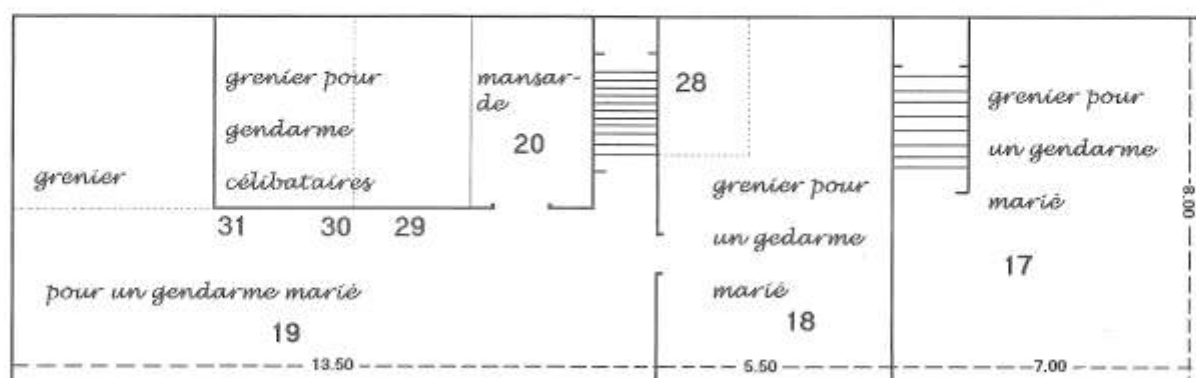
Dépendances-hauteur 2,50

1er étage-hauteur 3,30

Grenier

Van pastorie naar gendarmerie

Iedereen staat nu in bewondering voor de mooie pastorie van Sint-Michiël. Het is inderdaad een stijlvol gebouw uit het jaar 1902 dat opgetrokken is op de plaats waar eerder het Hof ten Bergen stond. Ze is nog steeds omringd door 'De Burcht' die het geheel een idyllisch uitzicht geeft. Een mooi stukje Weelde! Toch heeft de pastorie daar dus niet steeds gestaan. Tot aan het einde van de negentiende eeuw moest je naar 'Het Singeltje', om de pastoor te bereiken. Deze man woonde in een krakkemikkig gebouw vol gebreken. Het moet reeds in de zeventiende eeuw opgericht zijn. Het onderhoud kostte de pastoor jaarlijks een flinke hap uit zijn budget en het werd er geen zier beter, laat staan kostbaarder, op. Ook de veranderingen die de opeenvolgende pastoors erop aanbrachten, betekenden nauwelijks een verbetering van het wooncomfort. Toch bleven de pastoors er hun intrek nemen tot omstreeks 1900. Toen werd beslist de pastorie te verkopen. Ze werd aangeboden voor het ronde bedrag van 12000 fr. De prijs werd verantwoord door het argument dat het hier ging om een groot gebouw met veel grond erachter. Na wat palaveren ging de verkoop door en werd de woning eerst ingericht als gendarmerie. Later werd op deze plaats een nieuwe gendarmerie opgericht. Daarvan werd aan ons museum onlangs het grondplan geschonken. Als we dit grondplan hier afgedrukt zouden hebben, zouden de teksten daarin zodanig klein zijn, dat ze onleesbaar zouden zijn geworden. Daarom hebben we een bewerkt grondplan afgedrukt, waarin teksten en nummers zijn aangepast.

De Franse teksten zijn origineel, evenals de maten van de lokalen. De andere gegevens, namen, lokaal-aanduidingen en de nummering van de lokalen, zijn in het originele grondplan met potlood aangebracht. Deze potloodaantekeningen zijn letterlijk overgenomen in de spelling van toen. De vermelde persoonsnamen hebben betrekking op rijkswachters van de jaren veertig en vijftig, dus voor een aantal van ons nog bekende figuren. Het originele grondplan bestaat uit vijf onderdelen: *Rez-de-chaussée* (gelijkvloerse verdieping), *Dépendances* (bijgebouwen), *1er étage* (eerste verdieping), *grenier* (zolder) en *sous-sol* (kelder-verdieping). We drukken hierbij de eerste vier on-

derdelen af. Voor de volledigheid kunnen we nog melden dat de afmetingen van de kelder 12,50 bij 2 meter bedroegen met een hoogte van 1,70 meter.

Het plan van de gendarmerie

Legende

In het originele grondplan is de hieronder vermelde "répartition" (verdeling) opgenomen. De achter de lokalen vermelde namen zijn met potlood aangebracht.

Répartition

Logement no.1: lokalen no.19-9-12 en 14: Engelen

Logement no.2: lokalen no.3-4-5 en 6: De Weerdt

Logement no.3: lokalen no.24-25-26-27 (geschraapt): Kestens

Logement no.4: lokalen no.27-21: geen bestemming

Logement no.5: lokalen no.22-23: geen bestemming

Logement no.6: lokalen (geen specificatie)

Magasin de la brigade (brigademagazijn): no.23 (later doorstreept en vervangen door 22 en 23)

Bureau: lokalen no.16

Plan 1: Rez-de-chaussée

Merk op dat de term "hauteur" niet gevolgd wordt door een hoogtevermelding

Plan 2: Dépendances

De naam Roelkens in lokaal 3 is geen zekerheid. Het handschrift is slecht leesbaar. In lokaal 1 stond ook een naam vermeld, maar die was geheel onleesbaar.

Plan 3: 1er étage

In de lokalen 21, 22 en 23 stond aanvankelijk Roelkens (in potlood). De namen zijn door-gestreept en vervangen door Jacobs

Plan 4: Grenier

In het zolderplan zijn met potlood lijnen getrokken die in de afdruk met dunne stippellijntjes staan aangegeven. In de "mansarde" (zolderkamertje) stond in potlood de naam Roelkens (?) vermeld, die later is doorgestreept. In lokaal 28 stond met potlood ook een naam geschreven. Mogelijk staat er ook Roelkens, maar het handschrift is te slecht leesbaar om daar zeker van te zijn.

Met dank aan Louis Schats voor de bewerking van het originele grondplan.

Weelde en zijn Militair Vliegveld

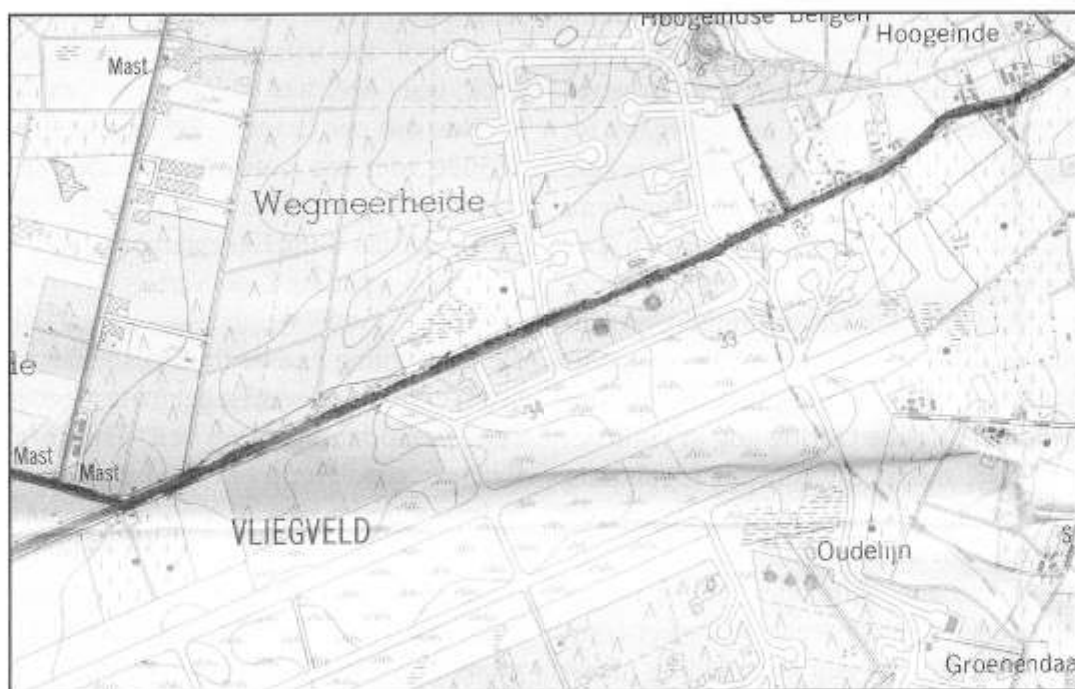
door André Jansens

Op het moment waarop de Westerse wereld bibberde voor het communistische gevaar en terwijl de oorlog in Korea in volle hevigheid woedde, besliste de nog jonge NAVO in 1951 om de luchtmacht van haar leden te versterken. Wie zegt 'meer vliegtuigen' zegt bijgevolg ook 'meer vliegvelden'. De NAVO-solidariteit had dus tot gevolg dat in de meeste NAVO-landen de start gegeven werd voor de bouw van militaire vliegvelden. In België was dat dan ook niet anders. Vanaf 1952 werd in Ursel, Oostmalle, Zutendaal, Bertrix, St. Hubert, Kleine Brogel en Weelde de eerste spadensteek gezet voor de bouw van een militair vliegveld.

Voor Weelde betekende dit, dat de bos- en heide-streek, gelegen ten zuiden van de weg tussen Weelde-Centrum en Weelde-Station één grote bouwwerf werd. De werken schoten bijzonder goed op, hetgeen zelfs een Thunderjet van Kleine-Brogel toeliet om een noodlanding te maken op een bijna afgewerkte startbaan. Inmiddels zorgden betonperikelen ervoor dat de startbaan van Kleine-Brogel ongeschikt verklaard werd voor straalvlieg-

tuigen. Dit had voor gevolg dat de vliegsmaldelen voor enige tijd een zwerversbestaan moesten leiden. Zo arriveerde het 31ste Smaldeel op 1 juni 1954 te Weelde met zijn Thunderjets voor een ontplooiingsperiode die zou duren tot 19 oktober 1954. Er hadden tijdens deze periode onafgebroken vliegactiviteiten plaats. Af en toe werd er een T-33 gesignaleerd en werd er op- en afgevlogen met verbindingsvliegtuigen zoals de Airspeed Oxford en de Avro Anson. Op 8 juli maakte de FZ-55 een noodlanding na een 'engine explosion', waarbij de piloot, Lt. VI Terlinden, ernstige brandwonden opliep toen zijn schietstoel door de ontstane brand op de grond vanzelf uitschoot. Omdat de piloot alles in het werk gesteld had om de dorpskern te vermijden, werd zijn moedige daad in de meeste kranten als nieuws op de frontpagina bejubeld. De aanwezigheid van een zeer actief vliegsmaldeel met Thunderjets schudde het anders erg rustige Kempische dorp een beetje wakker.

De neringdoeners vaarden wel bij de aanwezigheid van de militairen. Een vrij talrijk publiek vormde de voorhoede van de latere vliegtuigspotters. Het vliegveld had immers geen afsluiting. Er waren dus heel wat mogelijkheden

Ligging Vliegveld

De militaire loodsen voor opslag van militair materieel

om de vliegactiviteiten van heel dichtbij gade te slaan of om even langs het tentenkamp te fietsen of te wandelen. Vermits het smokkelen van diverse koopwaren vanuit Nederland in die periode een zeer populaire bijverdienste was in vele grensgemeenten, was wegens zijn ligging het vliegveld van Weelde voor heel wat smokkelaars als doorvoerhaven een welgekomen hulpmiddel.

Met de vervanging van de Thunderjet door de Thunderstreak in 1956 brak ook voor Weelde een andere periode aan. Het werd een reservevliegveld in de ware zin van het woord. De Thunderstreaks van het 31ste Smaldeel kwamen er regelmatig tot ontplooiing voor een periode van enkele weken. Maar ook de Meteors en de Hunters van Beauvechain en van Chièvres kwamen er zich voor een korte periode vestigen. De operationele concepten van de NAVO voorzagen immers nog altijd de verspreiding en de inzet van de luchtmiddelen in het geval van een conflict. En vermits op dat moment de Koude Oorlog nog in volle hevigheid woedde, moest dit concept regelmatig geoefend worden. Voor Weelde betekende dit onder meer ook dat de startbaan verlengd moest worden. Er werd een vijfhonderd meter toegevoegd, hetgeen de Thunderstreak wat meer comfort bezorgde als hij met een volle lading moest opstijgen. Ook werden er voor de startbaan 25

naderingslichten voorzien en kregen alle hoge obstakels in de buurt van het vliegveld een rood waarschuwingslicht.

Zo ontplooiëde het 31ste Smaldeel zich onder meer naar Weelde van 9 tot 15 mei in 1960. In 1961 was Weelde weer actief van 24 tot 28 april in het kader van de oefening Gentleman Relish, van 11 tot 15 september tijdens de oefening Check Mate en van 2 oktober tot 10 november voor de oefening Safari. Deze laatste ontplooiing kreeg trouwens heel wat belangstelling vanuit de NAVO-hoek, want heel wat 'stars and stripes' vereerden Weelde met een bezoek. De thunderstreak zou te Weelde voor een laatste keer te zien en te horen zijn tijdens de ontplooiing van het 23ste en het 31ste Smaldeel van 8 tot 13 september 1963. Dat was tijdens de oefening Lion Vert.

De ontplooiing van de thunderstreaks van vooral het 31ste Smaldeel werd regelmatig afgewisseld met een periode Meteors en Hunters vanuit Beauvechain. Het was vooral de Meteor 8 die er te bewonderen was tijdens zijn nachtvluchten. Alhoewel de CF-100 op dat ogenblik ook vanuit Beauvechain opereerde, kwam hij slechts sporadisch zijn collega's tijdens een doorstart te Weelde groeten.

Een wel bijzondere ontplooiing was deze van de Hunters van Chièvres. Menige Weeldenaar zal zich ongetwijfeld de toenmalige Rode Duivels op Hawker Hunter herinneren, die hun seizoen kwamen voorbereiden te Weelde tijdens een intensieve trainingsperiode. Het was helemaal niet ongebruikelijk dat een lokale voetbalmatch geen belangstelling genoot, maar wel de Rode Duivels die met hun sierlijk luchtballon het luchtruim doorkruisten. De meeste verbindingsvliegtuigen van Melsbroek ondersteunden ook tijdens deze periode de ontplooiingen. De Percival Pembroke, de DC-3 en de C-119 waren dan ook regelmatige gasten te Weelde.

Met de introductie van de F 104 Starfighter in de Belgische luchtmacht vanaf 1963, brak voor Weelde een eerder kalme periode aan. De centralisatie van het vliegtuigonderhoud en de eerder meer complexe inzet van het supersonische toestel lieten immers niet toe nog vliegtuigen te laten opereren van op een reservevliegveld. Er waren bovendien ook een rembareel en meer geavanceerde radio- en radarhulpmiddelen nodig, waarvan er voor onze luchtmacht (nog) geen mobiele versies beschikbaar waren.

Het vliegveld van Weelde werd voortaan nog sporadisch gebruikt door eenheden van de landmacht, met vooral de Belgische para's als belangrijkste klanten. Toch werden de vliegactiviteiten alweer

langzaam hernomen, zij het op een ietwat rustigere manier door de Belgische luchtkadetten en door de Kempische Aëroclub.

In 1984 ontwaakte het militaire vliegveld van Weelde echt uit zijn slaap toen het 1ste Smaldeel van Bierset er met 12 Mirages ontplooiende en er een heus tentenkamp neerplante. Van 18 tot en met 27 september werd er deelgenomen aan de NAVO-oefening Cold Fire. Tezelfdertijd trachtten men de nodige lessen te trekken voor een ontplooiing van het smaldeel naar Diyarbakir in Turkije. Het 1ste Smaldeel had er immers een opdracht te vervullen. Later in 1984 ontplooiende ook de 15de Wing van Melsbroek met enkele C-130's om er onder andere nachtvluchten, precisielandingen en operaties met de radarbaken in te oefenen. De trainingen te Weelde boden immers heel wat meer mogelijkheden dan die op de thuisbasis. Deze oefeningen hadden gedurende enkele jaren minstens éénmaal per jaar plaats. In de jaren die volgden werd het vliegveld regelmatig gebruikt voor een wijde waaier van militaire trainingen, van de militaire rijschool uit het Opleidingscentrum nr.3 te Turnhout, tot de ontplooiing van helikopters en een bijzondere training van de toenmalige rijks-wacht. Op het einde van de jaren 80 werd beslist om aan Weelde een nieuwe bestemming te geven. Volgens de nieuwe NAVO-doctrine moest het landmachtmaterieel, nodig bij het uitbreken van een conflict, op het Europees vasteland worden opge-

De Kempische Aëroclub maakt dankbaar gebruik van het militaire vliegveld te Weelde

slagen. De versterkingen werden ingevlogen, stapten in het materieel en vertrokken naar het slagveld. Te Weelde zouden aan de noordzijde van het vliegveld 17 loodsen van elk 500 bij 100 meter worden gebouwd in het kader van het POMS (Positioning of Organisational Material Sets)-plan. Vooraleer dit plan te Weelde volledig werd uitgevoerd, liep echter de Koude Oorlog op zijn einde. Niet alleen Weelde, maar ook Zutendaal en Bertrix beschikten over een ruime opslagcapaciteit, die dientengevolge voorlopig niet werd gebruikt.

Wat Weelde betreft zou dit niet lang het geval zijn. De beleidsbrief van de Minister van Landsverdediging van 3 juli 1992, beter bekend als het plan-Delcroix, voorzag immers in een belangrijke inkrimping van onder meer het aantal vliegtuigen van de luchtmacht. Er werden dan ook 8 loodsen voorzien om het overschot aan Mirages en F16's en van allerhande wisselstukken te stockeren. Op 10 januari 1994 werden de eerste Mirages geleverd samen met alle wisselstukken die nog in de Belgische industrie en in Bierset voorradig waren. Vanaf 16 maart werd gestart met de levering van de eerste F16's. Er moesten in totaal zo'n 75 vliegtuigen gestockeerd worden.

De overige loodsen werden in de loop van 1995 ter beschikking gesteld van de landmacht die uiterst tevreden was dat ze daar haar reserve aan rollend materieel kon opslaan. Het 97ste Bataljon Logistiek onderhoudt er nu in 9 loodsen een 600-tal voertuigen en aanhangwagens. Weelde is immers de occasiemarkt bij uitstek geworden van de krijgsmacht of, zoals een Vlaamse krant het blokkeerde, *"een basis die kaki en blauw verenigt"*.

Enkele Mirages en twee Mirsips zouden al vlug Weelde verlaten om vanuit Gosselies/Charleroi aan boord van Russische Antonovs geleverd te worden aan Chili. Regelmatig wordt Weelde bezocht door hoge buitenlandse en Belgische autoriteiten om het overige materieel te trachten van de hand te doen. De resterende Mirages zullen op het einde van de 20ste eeuw gedemonteerd worden en omwille van nog bruikbare wisselstukken door een Frans bedrijf over de weg een laatste bestemming krijgen. Alhoewel er vanuit verschillende hoeken belangstelling bestaat voor de F16's, blijven deze

toestellen vooralsnog toch nog gestockeerd te Weelde. Zodra de MLU (Mid Life Update)-omscholing van de F16's te Floreffe beëindigd zal zijn, mag men trouwens verwachten dat nog een handvol F16's van het oudere type te Weelde gestockeerd zullen worden.

De definitieve ontbinding van alle Belgische eenheden van de landmacht in Duitsland heeft onder meer ook tot gevolg dat veel surplus-materieel te Weelde gestockeerd zal worden. Om volledig te zijn moeten wij ook vermelden, dat een Pools trainingsvliegtuig, een Istra, en een Zwitserse Hunter te Weelde geland zijn om er als reserve voor het luchtmachtmuseum van Brussel op een nieuwe bestemming te wachten. Tevens bevinden er zich een Mig 23 Flogger en een Hind-helikopter, beide aangevoerd via de weg. In de loop van 2001 werd de inventaris uitgebreid met de komst, via de lucht, van de Merlin en de Hawker Siddeley van de 15de Wing die uit gebruik genomen waren. Er zijn te Weelde dus in feite heel wat vliegtuigen opgeslagen, bijna genoeg om een eigen luchtvaartmuseum te openen.

Qua oefeningen wordt Weelde nog sporadisch gebruikt door zowel de lucht- als de landmacht-component. Ook heeft er sedert 1998 om de twee jaar een grootschalige NAVO-oefening plaats, de Artful Issue, met deelname van helikopters, transportvliegtuigen en gevechtsvliegtuigen. Alleen deze laatste opereren vanuit hun thuisbasis. Het zorgt steeds weer voor een typische sfeer, op en rond het vliegveld, met heel wat aandacht van toevallige nieuwsgierigen en vliegtuigspotters, zowel 's nachts als overdag. Inmiddels doet ook de openheid van de krijgsmacht naar de buitenwereld toe zich meer en meer gevoelen te Weelde. Getuige hiervan zijn de regelmatige bezoeken van allerhande verenigingen uit de wijde omgeving, de organisatie van een heuse airshow in 1995, de organisatie van een handelsbeurs in de loodsen, de organisatie van sportieve evenementen en de jaarlijks groeiende en succesvolle oogstfeesten.

De aanwezigheid en het gebruik van het vliegveld van Weelde hebben bij de lokale bevolking door de jaren heen op veel begrip en sympathie kunnen rekenen. Het honderdtal militairen die er het groot-

ste aanbod van militair materieel in België onderhoudt en beheert, heeft er zich probleemloos kunnen integreren. De vliegactiviteiten beperken er

zich vooral tot deze van de luchtkadetten en van de burgerclubs. Er bestaat een goed en voorbeeldig evenwicht om het reservevliegveld in optimale omstandigheden te gebruiken en te onderhouden.

Kroniek van de Bode Turnhout-Tilburg

door Laurent Woestenburg

In het door onze kring uitgegeven boek "DE DRIE VAN HET NOORDEN" hebben wij - en dan schrijven wij anno 1987- op blz. 101 tot en met 111 een uitgebreid stuk geschiedenis van het vervoersbedrijf Stadts geschreven. Aansluitend daarbij kunnen wij de lezers nu melden, dat wij onlangs van de familie Brok-Kuppens een map verkregen waarin diverse officiële documenten steken die verband houden met het reilen en zeilen van het bedrijf. Wij willen onze lezers daar graag kennis mee laten maken. Ze tonen ons immers hoe het er in de vorige eeuw aan toe ging in de wereld van de vergunningen en beperkingen. Om de context een beetje duidelijk te maken beginnen wij met de overname van het inleidende tekstje dat wij in bovenvermeld boek schreven:

“Een doordeweekse dag in 1939. Het was guur weer. De lucht was zwanger van de klammige nevel. Zachtjesaan liet ze die los en op al wat je aanraakte, kon je behalve je naam ook nog onbeleeft dingen schrijven. Bijvoorbeeld ook op de deuren van die ‘grote beestenwagen’ die rondom tieners uit de nevel te voorschijn was komen brommen. Maar daarop schrijven durfde je niet zomaar, want achter het stuur merkte je alras het silhouet van een chauffeur zoals je d’r nog nooit een gezien had. Overigens, chauffeurs van vrachtauto’s sjokten er in die tijd nog niet zoveel rond. Deze was echter toch wel iets heel bijzonders, want die droeg een rok en had een ontzag afdwingende ‘pots’ op het hoofd. ‘Melanie’ hoorde ik mijn vader tegen haar zeggen, terwijl hij even ging naspeuren of de melkwagen nog wel de Hoek in kon draaien, want Melanie had haar mastodont parmantig temidden op de Hegse weg laten staan. Wij, kleine peuters, voelden niet eens meer de behoefte om inscripties te maken op de wakke wanden van die ‘camion’. Integendeel, vol ontzag

legden wij bewonderend onze handjes op de warme koplampen van dat prachtige stuk techniek. Melanie zou onze koe die langs de buitenmuur in de stal stond, komen opladen voor het slachthuis van Turnhout. Want Melanie Stadts was 'de bode' van de streek. Pas later is het echt gaan doordringen hoezeer Melanie een pioniersvrouw was om reeds voor de Tweede Wereldoorlog een vrachtauto te besturen."

MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN

Beheer van Bruggen en Wegen

Provincie : Antwerpen

N° 87163

van het proces-verbaal

Proces-verbaal van weging van het hierna beschreven voertuig, toebehoorend aan M. Broek-Strat.

Autovoerder

Ruppel

1. Vrachtauto

Soort { a) Zelfbe-rijnig
van wegend / vrachting
voertuig / b) Bespannen / getrokken en aantal trekkieren.

Merk-type { Mercedes-Benz N. 1, 4, motor

AAA 36300003

2. Naam en woonplaats van den bouw- of herkomst van het voertuig

Ford
Amerika

3. Gemiddelde afmetingen (zonder den dissel)

lengte 6,50
breedte 3,00
hoogte 3,00

4. Aantal wielen { voorste 2
achterste 2

5. Diameter der wielen { voorste 8,81
achterste 8,81

6. Onderlinge afstand der wielen hart op hart - over 4, 4, 4

1, 60

7. Aantal assen 2

8. Rad-land hart op hart 1, 10

9. Lengte der assen, voorste 1, 79

achterste 1, 75

10. Druk op de banden, voorste 1, 79

achterste 2, 2

stijf veerkrachtig pneumatisch

11. Aard der banden { voorste 10
achterste 10

12. Voertuigen : met veeren - zonder veeren.

13. Totaal 2100

14. Hoogst toegelaten gewicht (1) { kasaciewegen 8019
andere steenwegen 8419

In het jaar negentienhonderd dertig, den 25 der maand oktober, verklaar ik, ondergeteekende,

Conducteur van Bruggen en Wegen te Turnhout,

in uitvoering van het koninklijk besluit van 26 Augustus 1925 betreffende de politie op het vervoer en het verkeer, bovenvermeld voertuig gewogen te hebben.

Dienvolgens moeten de metalen plaat aan voornoemd voertuig de volgende aanwijzingen staan :

Totaal 2100

8019

Hoogst toegelaten gewicht : 6419

Opemaakt in driefoud, den 25/10-30

De Conducteur,

(gedr.) W. B. B.
Posthumus

Fiscale taken

Zegel

(1) K. B. van 26 Augustus 1924, art. 38.

Figuur 1: Wegingsbewijs Ford

Bureau voor het Wegvervoer

AANVRAAG OM MACHTIGING

tot het verrichten van vervoer van zaken door middel van motorvoertuigen
voor rekening van anderen en tegen bezoldiging (Koninklijk besluit n° 248 van 5 Maart 1936.)

1° Naam en voornamen (of firma), nationaliteit en woonplaats (of maatschappelijke zetel) van den aanvrager	Firma " STADTS "
2° Zetel van het bedrijf	Dorp 37 Poppel.
3° Nummer van inschrijving van den aanvrager in het « Handelsregister » als vervoerder	4486.
4° Aard der te vervoeren goederen (1)	Collie, vee, verhuizingen, meubelen Alle vervoer.
5° Te bedienen traject (en) of (en) gebied (en)	Belgie en Holland.
6° Vermoedelijke uurregeling en rijdagen	Alle dagen als er werk is.
7° Duur der machtiging	Vyf jaar.
8° Aantal voor het bedoeld vervoer te gebruiken voertuigen (tractors niet inbegrepen) (2)	drie.
9° Kenmerken van het vroeger verricht vervoer voor rekening van anderen en tegen bezoldiging; in voorkomend geval op welk tijdstip of sedert welken datum (1)	Alle vervoer. Verhuizingen, collie, vee enz. De Firma Stads bestaat reeds 98 jaar.

Inlichtingen te verstrekken voor elk voertuig (met inbegrip van de tractors) (2) (4)

	1° voertuig	2° voertuig	3° voertuig	4° voertuig	5° voertuig
10° Merk	Chevrolet met aanhangwagen	Ford	P.H.		
Type	1936	1930.	1933.		
Vermogen	4.000.	2000 Kg.	3000 Kg.		
Nummer van het onderstel	1282.7	3630603	23373		
Nummer van de nummerplaat	290440.	100604	260175.		
11° Gewicht van het dienstvaardig naakte onderstel, opgegeven door den bouwer	1600.	1675 Kg	2000 Kg		
12° Totaal draagvermogen van het naakte onderstel, opgegeven door den bouwer	4000.	2000 Kg	2000 Kg		
13° Tarra van het volledig voertuig, in bedrijfsvaardigen toestand (7)	4590 Kg.	2620 Kg	3360 Kg		
14° Nuttig laadvermogen (3) (7)	5410 Kg.	1055 Kg.	1640 Kg.		
15° Hoogste toegelaten totaalgewicht (art. 127-129 van de Wegcode) (7)					
16° Andere gebeurlijke inlichtingen					

Voeg bij deze aanvraag (5):

Ik zal aan het Bureau voor het Wegvervoer doen geworden (5):

1 eks. Handelsregister

4 certificaten.

3 Weegbrieven.

1) een exemplaar van de op de griffie der rechtbank neergelegde aangifte, voorzien van het visum van den referendaris of den griffier en waarop mijn nummer van inschrijving in het « Handelsregister » is vermeld;

2) een certificaat van den bouwer, dat voor elk voertuig het onder 11° en 12° opgegeven gewicht bevestigt (6);

3) een weegbrieven, dat voor elk voertuig de tarra van het volledig voertuig, in bedrijfsvaardigen toestand, aangeeft.

Opgeemaakt te Poppel den 6 Juni 1936.

(Handtekening)

A. Broet

Figuur 2: Machtiging dd. 6 juni 1936 voor vervoer in België en Nederland

Jan Stadts

Aan de basis van het koerierbedrijf-Stadts lag Jan Stadts, een geboren Poppelaar (° 13 mei 1827). Hij begon de bodedienst met een huifkar. Na zijn dood in 1892 zette zijn dochter Joanna Stadts (° 15 september 1865) het werk voort tot zij in 1918 naar Eindhoven verhuisde. Jan had echter behalve Joanna nog drie andere kinderen. Die zetten daarna samen met Cornelia Van den Heuvel, de tweede echtgenote van Jan, het bedrijf verder. Een van de kinderen was Mieke (°30 mei 1880). Deze trouwde op 26 juni 1916 te Goirle met Arnoldus Brok (°20 oktober 1882). Zij nestelden zich na hun huwelijk te Poppel. Hier werd Arnoldus al vlug Willem, ook wel Willeke en Nolleke, genoemd. Willem bleef tot aan zijn dood op 17 februari 1958 in Poppel wonen. Hij is het die de zaak tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog voerde. Mieke stierf in 1937 en Willem hertrouwde met Miekies zuster Melanie Stadts, die de alom bekende vrachtwagenchauffeuse van de streek werd. De bodedienst-Stadts tussen Turnhout en Tilburg werd van langsom meer in de volksmond 'Den Brok' genoemd. Hoe dan ook, Melanie was de grote trots van de familie, want zij bestuurde haar 'camion' als geen andere. De geschiedenis van de bodedienst kreeg een droevig beslag op 11 mei 1940 toen de Duitsers Poppel bombardeerden. Ook de woning van de familie Brok werd niet gespaard. Willem werd zwaar gewond, Melanie verloor het gezicht uit één oog en liep brandwonden op en dochter Cor verloor eveneens een oog. Willem moest toen noodgedwongen de zaak stopzetten. Maar de kost moest verdiend worden. Dat bracht hem op het idee om manden te gaan vlechten voor de verkoop.

Het vervoer

Zoals hierboven reeds is vermeld, begon Jan Stadts zijn bodedienst met een huifkar. In 1924 volgde daarop zijn eerste vrachtauto. Later groeide de zaak aan, zodat ze met een wagenpark van drie vrachtwagens, waaronder één met een aanhangwagen, eindigde. Met deze uitrusting vervoerde Den Brok vee, granen, meel, kolen, drukwerk enz. Hij deed er ook verhuizingen mee en bracht zelfs wekelijks de hosties voor de kerk van Poppel mee

van het begijnhof te Turnhout. Het gebeurde ook dat op zaterdag in de vrachtwagen banken werden neergezet om mensen naar de zaterdagmarkt te Turnhout te vervoeren. Al met al was de zaak hoofdzakelijk gericht op het vervoer van en voor bedrijven en winkels uit onze drie dorpen en Turnhout.

Interessante documenten

Wij kregen voor ons archief de volgende originele documenten. Sommige ervan drukken wij hierbij af.

1. Getuigschrift voor de aflevering van de nummerplaat met nummer 100504, afgeleverd in 1922 of 1923 (de datum is niet goed leesbaar).
2. Het Ministerie van Openbare Werken leverde op 25 oktober 1930 een wegingsbewijs af voor de Ford. Erbij wordt vermeld dat de herkomst van die wagen Amerika is. Merkwaardig is dat deze auto een hoogst toegelaten laadvermogen meekreeg van 8019 kg op kasseiwegen en van 6415 kg op 'andere steenwegen'. (fig.1)
3. Op 27 mei 1936 werd het bedrijf in het handelsregister ingeschreven op naam van Arnold Brok. De firma heette dan officieel 'Firma Stadts'. Op het formulier staat als begindatum voor de exploitatie 1916 vermeld.
4. De firma Stadts vroeg op 6 juni 1936 de machtiging aan om in België en Nederland (Brok schrijft: Holland) vervoer te doen met drie vrachtwagens. De specificatie zegt:
 - een chevrolet met aanhangwagen uit 1936 met een totaal laadvermogen van 5410 kg;
 - een ford uit 1930 met als laadvermogen: 1055 kg;
 - een F.N. uit 1933 met als laadvermogen: 1640 kg.(fig.2)

Machtiging tot Vervoer n° 4367-2.

De heer Brock, A. "Firma Hadts"
van Hollandsehe nationaliteit,
wonende te Poppel, Dorp 37.

wordt er toe gemachtigd, door middel van het hierna aangewezen voertuig, navermeld vervoer van zaken voor rekening van anderen en tegen bezoldiging te verrichten, op voorwaarde dat de bepalingen van het koninklijk besluit n° 248, van 5 Maart 1936, en van de ter uitvoering van dat koninklijk besluit uitgevaardigde reglementen in acht worden genomen.

Zetel van het bedrijf : Poppel, Dorp 37.
Inschrijving in het « Handelsregister » n° 4.486 Gurnhout.
Datum van verstrijking van de machtiging : 30 September 1942
Aantal motorvoertuigen bestemd voor navermeld vervoer (de tractors niet mede inbegrepen) (1) : drie

Kenmerken van het voertuig		Gemachtigd vervoer	
		Aard der voorwerpen	Trajecten of gebieden
Merk : <u>Ford</u>		<u>Alle goederen</u>	<u>Provincieën:</u>
Type : <u>1930 A.A.</u>			<u>Antwerpen, Brabant,</u>
Vermogen : <u>22 HP</u>			<u>Limburg, Oost- en West</u>
Nummer van het onderstel : <u>3.630.603</u>			<u>Vlaanderen, Henegouws.</u>
Nummer van de nummerplaat : <u>100.504</u>			
Tarfa van het volledig voertuig, in bedrijfswaardigen toestand : <u>2.620 Kgr.</u>		<u>Verhuizingen</u>	<u>Provincieën: Antwerpen</u>
Nuttig laadvermogen : <u>1.050 Kgr.</u>			<u>Brabant, Limburg.</u>
Hoogste toegelaten totaalgewicht : (art. 127-129 van de Wegcode).			

Brussel, den 22 Juni 1937.

Het plaatsvervangend Hoofd
van het Bureau

(Handtekening van den houder
tot aanvaarding)

(1) In voorkomend geval de woorden : « de tractors niet mede inbegrepen » doorhalen.

Figuur 3: Machtiging dd. 12 juni 1937 voor vervoer van goederen en verhuisboedels

5. Arnold Brok verkreeg op 12 juni 1937 een machtiging om met een ford vervoer van alle goederen te doen in de provincies Antwerpen, Brabant, Limburg, Oost- en West-Vlaanderen en Henegouwen en voor verhuizingen in de provincies Antwerpen, Brabant en Limburg. (fig. 3)
6. De ford werd kennelijk verkocht in Nederland, want op 15 juli 1937 verkrijgt de familie Brok-Stadts de vergunning om de auto via het grenskantoor van Arendonk uit te voeren naar Nederland.
7. Op 30 november 1937 kreeg Arnold Brok zijn Internationaal Rijbewijs voor Bestuurder.
8. Op dezelfde dag werd ook aan Melanie het rijbewijs toegekend.
9. Wij vonden bij de documentatie ook een Nederlands inschrijvingsbewijs voor de Ford d.d. 15 december 1937. Dat zal wel met de verkoop van de wagen te maken hebben.
10. Het Ministerie van Verkeerswezen, Bureau voor het wegvervoer, stuurde op 14 februari 1941 een vordering van 400 fr. voor de drie voertuigen. Dit bedrag is dus een vervoerstaks die goed was voor één jaar (augustus 1940 tot augustus 1941). Arnold zou dit bedrag niet betalen, omdat inmiddels het bombardement had plaatsgehad en hij de zaak stopgezet had. (fig.4)
11. Omdat Arnold nog steeds niet betaald had, stuurde het Ministerie hem op 30 april 1941 een rappel met het verzoek binnen de tien dagen te betalen. Het document ontbreekt, maar Arnold moet op 4 maart en daarna nog eens op 4 april het relaas van het bombardement hebben gestuurd naar Brussel om vrijstelling te verkrijgen.
12. Daarop antwoordde het Ministerie dat de bewuste taks werd kwijtgescholden.
13. Daarna, op 8 augustus 1945, stuurde Arnold een brief waarvan wij het in potlood geschreven kladschrift op de achterkant van de rappel lezen. Hij dacht er blijkbaar aan om de vervoerszaak opnieuw op te starten. Die tekst luidt als volgt:

*" Geachte heer,
Heden heb ik de eer Ued. een schrijven toe te sturen. Ik wil Ued. inlichtingen vragen over de machtiging nr. 4367 zijnde het Vnr. Voor 3 voertuigen, 2 voertuigen van 7 tot 10 ton tarra + nuttig laadvermogen en 1 voertuig van 3 1/2 tot 7 ton welke ons voor den oorlog werden toegekend. Doch door het luchtbombardement op 11 mei 1940 zijn wij zooals Ued. weet zwaar getroffen. Onze auto's werden afgenomen, onze huizen, meubelen, gelden, alle goederen gingen in vlammen op. Daarbij was al onze familie ernstig gekwetst zoodat wij er nu nog letsel van hebben. Ter oorzaak van dit bombardement waren wij gedwongen alles voorlopig stop te zetten. En nu Geachte Heeren wilde ik Ued. beleefd vragen of wij over deze drij machtigingen als voorheen kunnen beschikken en wat wij daarvoor moeten doen. Ik hoop hierop een gunstig antwoord te mogen ontvangen. In afwachting Geachte Heren zend ik U mijne beleefde groeten en dank bij voorbaat. "*
14. Arnold verkreeg in 1947 een pas voor grensverkeer (fig. 5)
15. Voor Melanie volgde er een in 1951. (fig.6)
16. Op 20 mei 1948 werd aan Melanie een reis-pas voor twee jaar toegekend. (fig. 7)
17. Dr. Laurent Van Baelen schreef op 24 oktober 1949 een attest over de letsels die Melanie aan het bombardement had overgehouden. (fig.8)
18. Op 16 april 1953 verkreeg Melanie een erkenning als invalide (fig. 9)
19. En in 1959 werd haar een Identiteitskaart van een Burgerlijke Oorlogsinvalide voor 10 jaar toegekend.

Ministerie van Verkeerswezen

Hooge Directie der Vergunde
Vervoerdiensten

BUREAU VOOR HET WEGVERVOER

Brussel,
13, Welstraat

N° 12/ *4367*

Mijnheer *en*

Met referentie aan

H verzoek *de* U op postcheekrekening N° 505.97 van den Rekenplichtige van het Bureau voor het Wegvervoer, te Brussel, de som van fr. *400* te storten, die U verschuldigd zijt, volgens onderstaande gegevens. Gelieve te dien einde onderstaand stortingsbulletijn te bezigen.

~~De door U aangevraagde machtiging(en) zal (zullen) U toegezonden worden zodra deze storting zal gedaan zijn.~~

form. n. 12

RECHTEN VERSCHULDIGD WEGENS	
JAARLIJSCHE RECHT VOOR	Voertuig(en) van meer dan 10 Ton (tarra + nuttig laadvermogen) voor het tijdperk van
	2 Voertuig(en) van 7 tot 10 Ton (tarra + nuttig laadvermogen) voor het tijdperk van <i>aug 1940 tot aug 1941</i>
	4 Voertuig(en) van 3 1/2 tot 7 Ton (tarra + nuttig laadvermogen) voor het tijdperk van <i>aug 1940 tot aug 1941</i>
	Voertuig(en) van minder dan 3 1/2 Ton (tarra + nuttig laadvermogen) voor het tijdperk van
	Recht voor bijzondere machtiging(en).
	Recht voor het vervangen van machtiging(en).
	a) wijziging van : aard der goederen of gebieden;
	b) andere wijzigingen : naam, adres, zetel van bedrijf, nummerplaat, voertuig, tarra, nuttig laadvermogen, enz.
	Recht voor aflevering van een duplicaat.
	Fiscale zegel(s) van 5 fr.
	Totaal : <i>400</i>

Hoogachtend.

Sima Stadts
Box 87
Poffel

V^r het Hoofd van het Bureau,

BULLETIJN TE BEZIGEN VOOR de storting op de postcheekrekening

In geval van overschrijving gelieve de hiernevenstaande aanduidingen op de keerzijde van de strook der overschrijving te vermelden.

Deze twee stortingen zooveel mogelijk in den voormiddag.
Indien zij dikwijls gebodeningen doet of ontvangt, hebt zij er belang bij een postcheekrekening te nemen.

Moderne

Machtiging

N° *4367*

Deze strook wordt door het Bureau der Cloche aan den
bestuurder gezonden.

Figuur 4: Vordering dd. 14 februari 1941

KONINKRIJK BELGIE — ROYAUME DE BELGIQUE

Pas voor Grensverkeer - Permis de Circulation frontalière

in behoeve van Brok, Arnold (1)

geboren te Vlymen op 20.10.1892 (2)

van Ned. nationaliteit

woonende te Poppel, Dorp 5-34 (3)

Geldig voor verkeer in de grensstreek.
Valable pour la circulation dans la zone frontalière.

Deze pas steeds bij zich dragen.
Cette carte doit toujours être dans la possession du titulaire.

De Bevelhebber der Rijkswachterij
Le Commandant de la Brigade de Gendarmerie
H. Oppenacht 15.11.1947

Figuur 5: Pas voor grensverkeer dd. 1947 op naam van Arnold Brok

Koninkrijk België — Royaume de Belgique

Pas voor Grensverkeer - Permis de Circulation frontalière

in behoeve van Stadts, Melanie (1)

geboren te Poppel op 20.6.1897 (2)

van Belg. nationaliteit

woonende te Poppel, Dorp 2027 (3)

Geldig voor verkeer in de grensstreek.
Valable pour la circulation dans la zone frontalière.

Deze pas steeds bij zich dragen.
Cette carte doit toujours être dans la possession du titulaire.

De Bevelhebber der Rijkswachterij
Le Commandant de la Brigade de Gendarmerie
Adjutant KESTENS (4)

Figuur 6: Pas voor grensverkeer dd. 1951 op naam van Melanie Stadts

-2-

Personnaalschrijving — Sigement

Naam: _____

Profession: _____

Plaats en datum van geboorte: Poppel 20.6.1887

Leeftijd op heden: _____

Burgemeester: Poppel, Dimpert

Amtenaar: _____

Vrouw: _____

Deugd: _____

Vers: _____

Haar: _____

Cherite: _____

Bijzondere aantekeningen: _____

Signes particuliers: _____

Kinderen — Enfants

die den vader begeleiden — accompagnant le titulaire

Naam — Nom	Geboortedatum — Date	Geboorteplaats — Lieu

-3-

Handtekening van den houder
Signature du titulaire

M. Stadts

BELANGRIJK BERICHT. — De Belgische Regering zal de kosten van repatriëring der personen die zich naar het vaderland begeven, niet helpen dragen.

AVIS IMPORTANT. — Le Gouvernement Belge n'interviendra pas dans les frais de rapatriement des personnes se rendant à l'étranger.

Figuur 7: Reispas dd. 20 mei 1948 op naam van Melanie Stadts

DR L. VAN BAELEN
WEELDE

Omduygetrouwde, jennigert te Weelde, beyleand tot Staat, M.C.Y. in 1930 gelymtet wend tijdens een bombardement met als gevolg: totaal breken van het hart met l. oeg. Ofans tijds patiënte aequijf aan hevige pijn in het hoofd die gaar belesing eenig met h vernietig. Daarbij tijds heeft patiënte sedert 1935 Medicienne bevoellen van epilepsie gefast die is verband diem jehaust met de opgelopen minwondings tijds het bombardement

L. Van Baelen

Weelde 24/10/49

Figuur 8. Attest van Dr. Van Baelen dd. 24/10/1949

KONINKRIJK Nationaal Werk voor Oorlogsinvaliden N. W. O. I. — HOOFDCOMITEIT 79, STEENWEG OP ELSENE, BRUSSEL Telefoon 11.84.03 Telegr. Adres NWOI-Brussel Post. Ch. Bek. 9093 DIENST VOOR GENEES- EN ARTSENIIKUNDIGE VERZORGING	BELGIË	BELANGRIJK 1. Dit boekje is ten gebruike van den hieronder aangeduiden invalide — met uitsluiting van alle andere personen. Het mag noch bij den geneesheer, noch bij den apotheker blijven berusten. Deze laatste zullen zich van de eenzelveheid van den zieke vergewissen door hem te verzoeken zijn burgerlijke identiteitskaart voor te leggen. 2. Dit boekje mag tijdens een verblijf in een ziekenhuis niet gebruikt worden.								
Boekje van medische bons en artseneijkundige recepten UITSLUITEND ten gebruike van den Oorlogsinvalide 1940-1945										
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 20px; font-size: 0.7em;">Basis</td> <td style="width: 100px; text-align: center; font-size: 1.2em;">600258</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 0.7em;">Voorg.</td> <td></td> </tr> <tr> <td style="font-size: 0.7em;">C</td> <td style="text-align: center; font-size: 1.2em;">802823</td> </tr> <tr> <td style="font-size: 0.7em;">A</td> <td style="text-align: center; font-size: 1.2em;">A</td> </tr> </table> 16. IV. 1953	Basis	600258	Voorg.		C	802823	A	A	Naam <u>STADT'S</u> Voornamen <u>Melania</u> <u>Dorp</u> straat, n° <u>37</u> te <u>POPPEL</u> Burgerlijke identiteitskaart n° _____ Plaats _____ (1) Burgerlijke Identiteitskaart n° _____ straat, n° _____ te _____ (1) Burgerlijke Identiteitskaart n° _____ straat, n° _____ te _____ (1)	
Basis	600258									
Voorg.										
C	802823									
A	A									

Figuur 9: Erkenning van Melanie Stadts als invalide dd. 16 april 1953

Petrus Havermans en Adrianus Verbeek

door Marc Vermeeren

In het rijke Poppelse kerkarchief van de Sint Valentinusparochie dat nu wordt bewaard in het archief van de Heemkundekring Nicolaus Poppelius bevindt zich onder inventarisnummer 2 o.a. een 19de eeuwse brief die Petrus Havermans vanuit Amerika richt aan *“Adrianus Verbeek, In the colony near Hoogstraten”*.

Toen wij in 1978 het Poppelse kerkarchief onderzochten was zowel de afzender als de bestemming van deze brief ons totaal onbekend. Jaren later vielen de puzzelstukjes langzaam maar zeker in elkaar en dankzij de website van Nicole en Ed Ragas te Baarle Hertog ontdekten we vorige maand wie Petrus Havermans werkelijk was. Over de bestemming was ons jaren geleden reeds een en ander duidelijk geworden. Adrianus Verbeek overleed immers te Poppel in 1842 en werd aldaar in

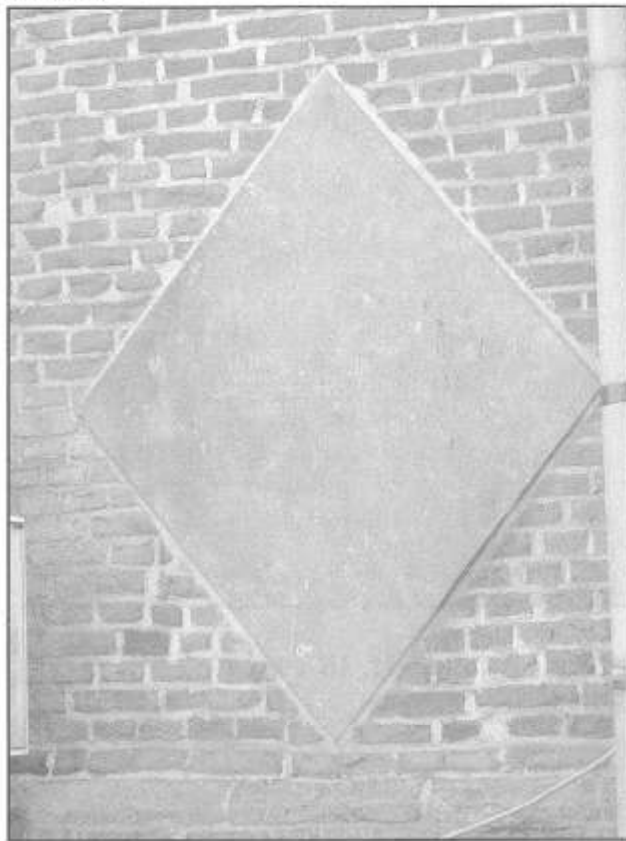
de Poppelse Sint-Valentinuskerk begraven. Op zijn grafsteen die in de Poppelse kerkmuur werd ingemetseld (zie foto) lezen wij:

“D.O.M. Hier ligt begraven den Eerw. Heer A. Verbeek, R.C. Priester, geboren te Steenbergden 6 september 1801, overleden te Poppel den 3 january 1842”.

Adrianus Verbeek werd dus op 6 september 1801 te Steenbergden geboren, studeerde voor priester aan het seminarie te Hoeven en raakte daar bevriend met zijn mede-student Petrus Havermans.

Adrianus werd aalmoezenier in de kolonie te Hoogstraten nadat zijn voorganger in die plaats Adrianus Aerts op 1 juli 1834 benoemd werd als pastoor te Poppel. Vermoedelijk hebben beide priesters (Verbeek en Aerts) reeds in Hoogstraten nauwe

vriendschapsbanden aangeknoopt want jaren later verbleef Adrianus Verbeek tijdens zijn langdurige ziekte op de Poppelse pastorie waar hij overleed op 3 januari 1842. De brief van Petrus Havermans bevond zich in de nalatenschap van Verbeek en kwam op die manier in het Poppelse kerkarchief terecht.

Grafzerk Adrianus Verbeek (1842) in de Poppelse kerkmuur

De afzender van de brief (Petrus Havermans) werd op 23 maart 1806 te Baarle Nassau geboren. Als twaalfjarige volgde hij Latijnse en Griekse studies bij zijn oom, pastoor Johannes van Dijck, en bij pastoor De Kater. In 1821 ging Petrus naar Turnhout om lessen te volgen aan de privé school van meester De Neff. Na met succes deze studies te hebben afgerond, ging Petrus naar het grootseminarie in Hoeven en werd op 6 juni 1830 in Breda door bisschop Van de Velde priester gewijd. Havermans voelde zich aangetrokken tot het missiewerk en in het bijzonder van dat in Noord-Amerika en daarom vertrok hij in oktober 1830 vanuit Antwerpen richting Verenigde Staten. Na een reis van zes weken kwam hij aan in Norfolk, Virginia. Na in diverse plaatsen te hebben gewerkt,

vestigde hij zich in 1842 in Troy in de staat New York. Hij stichtte hier de St. Mary's kerk en parochie waar hij de rest van zijn leven bleef werken. Hier vierde hij dan ook zijn gouden priesterjubiläum op 6 juni 1880. Als dank kreeg hij van zijn parochianen een reis naar Europa aangeboden en keerde dan na 50 jaar voor de eerste keer weer terug naar zijn vaderland. In Europa bezocht hij eerst Baarle-Nassau, daarna maakte hij een rondreis langs Turnhout, Antwerpen en Mechelen en logeerde hij ook een aantal dagen bij zijn broer Adriaan Havermans, die redacteur was van de Dijle en Demerbode in Diest. Verder ging zijn reis naar Parijs, Rome, Jeruzalem, Alexandrië en bezocht hij vele interessante plaatsen in Egypte.

De brief van Petrus Havermans aan Adrianus Verbeek is niet gedateerd maar moet geschreven zijn tussen 1830 en 1842 vermits de bestemming in 1842 is overleden. Wij nemen hem hier integraal over:

Eerwarden Heer en dierbaaren vriend!

Wanneer ik nochmals herinner de innige vriendschap, dien wij zoolang met malkandere genooten hebben. Ik gevoel mijn zelven genoodzaakt om u eenige woorden uyt dit groot and zooverre afgeleegen weerddeel to te zenden. Mijne gezondheid heeft hier voor het algemeen well geweest. Sometijds, ik moet nochtans bekennen, hebben mijne krachten uytgeput en overkomen geweest en geen wonder: de zorge van over tuschen acht en neegen duyzend catholieken is mij tot lot gevallen, en indien zij alle in eene plaats woonde, mijnen arbeyd zoude meerder gemaatigt weezen. De uytgestrektheid van den omtreck dien ik te bedienen heb, is 30 milen lang and 20 breed. In deezen omtreck zijn zes kerken, twee van steen en vier van planken. Sommige zijn zeer ontblootd van ornamenten. Dit zall u alreeds gehoord hebben van de brieven dien ik tot Neederland geschreeven heb, en het is nu den eersten keer dat ik eenigen bijstand gevoel van wat tot ons gezonden is geweest. Wat eene vreugde zoude het voor mij en mijne onderhoorige weezen, indien ik eenige wierookvaten, kandelaaren, schilderijen etc konde van Neederland ontfangen! Wij zijn hier twee priesters, den naam van den Heer die met mij woont is Pater Aloisius Mudd. Hij is zeer ziekelijk en niet

bekwaam om veel te doen, zoodat het werk bij naar allemaell op mij koomt. Dit nochtans geeft mij geen verdriet. De catholieken van mijne gemeentens hebben mij een paard gegeven om naar hunne kerken te reyden en kerken te bezoeken etc, en dit verplicht mij om dagelijks exercitie aan mijn paard te neemen.

Ik konde nooit verwacht hebben, dat ik zoo zeer zoude bemind hebben geweest bij deeze menschen, die ik nooit ten vooren gezien had. Hunne zorg voor mijne gezondheid en droefheid voor mijne geziekte waren onuytspreekbaar, wanneer zij hoorden dat ik ontstelt was bij de groote bezigheeden van Paschen. Ik heb dikmaals verplicht geweest om meerder dan honderd hunne bicht te hooren in eenen dag, en boven dat sometijs zes, zeven, tien etc. doopsels te verrichten, dickmaals heb ik verplicht geweest mis te leezen at een twee uren. En ik heb altijd te prediken aan zondagen en hijlige daagen. Zeer dickmaals heb ik mijnen ontbeyt te neemen at drie uren in den naarmiddag. O wat een verschil is daar tuschen ... in Neederland en ons hier! Nochtans alhoewel onzen arbeyd groot is, onze vreugde in den Heer is niet minder, bezonderlijk wanneer wij de vruchten er van zien. Maar als ik van mijne ziekte heb beginnen te spreken, ik moet het heel en gansch uytleggen. Naar alle mijne beezigheeden verricht te hebben in de kerk van den H. Johannes den 27 mey, waar ik 237 hunne bicht hoorde, 6 doopte en eenen to onze H. religie aannam, en over verscheydene grave de gebede voor de doode liet leeze, dew. begrave waren in het afwezen van den priester, volgens de gewonte die wij hier hebben. T'huys koomende ik begon kwalijk te gevoelen, eene schokkende koude en overdragelijke hoofdpijne begonnen mij aan te tasten, en continueerde voor zes daagen, zoo dat ik niet konde slaapen voor eene geheele week. Den doctoer kwam mij alle dagen bezoeken en gebruykte alle middelen om mij te geneezen. Hij is eenen zeer goeden catholieken, en gaat alle maanden te comunie en is eenen grooten vriend van mij, hetw hem nog meerder anspeurden om mij te herstellen. De parochianen kwamen ook geduuriglijk verneemen, hoe het met mij was, en zende hunne vuurige gebeden ten heemel, dat den Heer mijne daagen mocht verlangen. Hunnen wensch was ten lasten vergunt. Den doctoer verzekerde hun naar

eenige daagen van mijn herstel, which dan daagelijks toenam en naar vijf weeken ik konde wederom mis leezen, en begon gevolgentlijk mijne missen wederom te bedienen, en nu ik ben wederom gansch well. Ik heb nu in deezen omtreck twee jaaren gewerkt, sedert den 15 van Augustus, en heb waarelijk veel ontmoet.

Alle hadden verzwakt in hunne religie, want het had voor jaaren geweest dat zij berooft waaren van eene behoorelijke bediening en gevolgentlijk zij begonne hunne religie te veronachtzaamen. Maar nu, God zij gedankt, zij konnen met de beste catholieken van ons land wederom vergeleeken worden. Last jaar ik heb ontrent 60 of 70 bekeeringe gehad, en dit jaar het zall wederom ontrent het zelve zijn. Ik heb nu ook begonnen twee kerken grooter te maaken, want den toeloop in zoo groot dat wanneer het weeder good is, meenigen moeten buyten de kerk blijven. Mijn Heer Kroes, uwen vriend, is nu met mij seedert drie weeken. Gij kond gemakkelijk denken wat eene vreugd dit voor ons bijden is. O konde hij met mij altijd blijven! Van hem ik hoorde veele dingen, dien in Neederland plaats genoomen hadden sedert mijn vertreck. Waar alle mijne vriende geplaatst waaren en hoe het in ons seminarie gaat. Mijn Heer Kroes zall in kort naar Neederland schrijven. Ik zoude gaarne eenen brief at mijn Heer De ... Hoogwaardig heer schrijven maar tijd ontbrekt mij. Het is meerder dan eene geheele mand dat ik deeze brieven begonnen heb. Gij zult waarelijk veele moyte hebben om mijn Neederlandsch geschrift te leezen, want ik kan nauwelijks mijne moedertaal meer spreken. Ik hoop toch dat gij er well zult uytgeraaken. Geeft mijne hartelijke groetenissen tot alle mijne vriende to meinig om alle in het bezonder uyt te drukken. Ik ben verwonderd dat zij mij alle vergeten hebben, en dat niemand oit tot mij schrijft. Gelieft mij nu te antwoorden en deeze brieven te bestellen, waaren vriend! Ik moet nu afbreken en verzeekerd zijnde dat ik u nooit zal vergeeten, gelieft mij in uwe gebeden ook the herinneren. Ik blijve met de diepste gevoelens van liefde en geneegentheid
u dienaar en waare vriend
Petrus Havermans
S.J.

Planning activiteiten Heemkundekring in 2004

Voor het jaar 2004 heeft het bestuur alweer een flinke reeks activiteiten gepland. Voor een paar liggen de exacte data nog niet vast, maar wél de maanden waarin ze doorgaan. Noteer alvast in uw agenda de data, zodat u erbij kan zijn.

23 januari: Algemene Vergadering en nieuwsjaarsdiner

8 (?) februari: Genealogiedag te Ravels-Eel

17 maart: Lezing in De Wouwer

? maart: Geleid bezoek aan de firma Tuytelaers te Ravels

16 mei: Fietstocht

13 juni: Culturele uitstap

18 september: Ontmoetingsdag van een groep heemkundekringen te Merksplas

? oktober: Geleide wandeling door een natuurgebied

31 oktober en 1 november: Tentoonstelling van wapenschilden, wapens, breuken van gilden, enz. in ons museum

Einde november: Lezing in de bibliotheek van Ravels met daarna rondleiding in de bibliotheek door de bibliothecaris

Rechtzetting i.v.m. ons artikel over Miel Heykants (nr.28 juni 03)

Onder de titel "**Poppel was een veilige halte in de escape-line in W.O.II**" brachten we in onze editie van juni het verhaal van Miel Heykants en Mieke Pauw. Voor de inhoud van dat artikel baseerden wij ons, zoals wij trouwens uitdrukkelijk in de inleiding vermeldde, integraal op een reeks artikels van de hand van Ed Brok in Goirles Belang. Na het verschijnen van onze tekst is gebleken dat daarin, en dus ook in de tekst van Goirles Belang, in verband met Mieke Pauw een foutieve episode zat. Die fout willen wij graag rechtzetten.

Op blz.115 wordt namelijk gezegd, dat Mieke samen met twee wachtmeesters "betrapt werd" op het "smokkelen" van piloten. Dit wordt na het verschijnen van ons blad door hen die het kunnen weten, tegengesproken. Ook het verhaal van het dienstmeisje van puddingfabrikant Bergère schijnt niet te kloppen. In werkelijkheid is Mieke Pauw wél verraden, maar niet door dat dienstmeisje. Mieke werd ook niet aangehouden (betrapt) tij-

dens een opdracht, maar wel thuis opgepakt om koelbloedig gefusilleerd te worden. Inmiddels hebben we de teksten van en over de procesgang in handen gekregen. Daaruit blijkt, dat in werkelijkheid Mieke is verraden door "een Nederlandse jonge vrouw, nl. de 28-jarige Paulina Vlaming, afkomstig uit Zeeland, tezamen met haar 26-jarige Belgische vriendin Marie Demey." Noteren we nog dat Mieke Pauw in werkelijkheid Maria Cornelissen-Verhoeven was.

Tenslotte wordt ons gesignaleerd, dat bij het smokkelen van een groep mensen (zie blz.115) men niet zozeer gebruik maakte van een lang touw. Wel had men langsheen een groot stuk van de smokkelroute tussen het fietspad en het karspoor witgeschilderde paaltjes geplaatst. Die konden de gebruikers van de route vanuit het bos zien staan, zodat ze die route konden volgen en niet van de juiste weg afdwaalden.

Laurent Woestenburg

Tijdschrift 'De Drie Goddelijke Deugden'
Afgiftekantoor: 2380 Ravels
Redactie, samenstelling en lay-out:
Laurent Woestenburg,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel

Verschijnt 3-maandelijks
Verantwoordelijke uitgever:
Laurent Woestenburg,
Beatrijs v. Nazarethln. 2, 2382 Poppel